

ADRIANI PAPÆ II

EPISTOLÆ ET DECRETA.

(Apud Labb., Concil. tom. VIII.)

I

EPISTOLA AD LOTHARIUM REGEM.

(Anno 867.)

Quod Theutbergam solutionem matrimonii Romæ postulanti ad Lotharium redire jusserit, donec in synodo de ea re statuat. Monet Lotharium ut eam in consortium recipiat, aut si alio in loco interim consistat, promissas illi abbatias ad vitæ subsidia concedat.

Quia beato Petro apostolorum principi Dominus noster oves suas, totam videlicet Ecclesiam, pretioso jam sanguine suo redemptam, post passionis vincula, post clavorum vulnera, et crucis ludibria, atque resurrectionis gloriam, tertio commendavit dicens: *Pasce oves meas, pasce agnos meos (Joan. xxi)*, nos vice utique apostolatus illius, Domino in omnibus cooperante, fungentes, in virga æquitatis et justitiæ, in longanimitate benignæ humilitatis et patientiæ, gregem Domini pabulo spiritalis vitæ pascendum, et cura solerti custodiendum divina suscepimus voluntate. Os apostolatus nostri, septiformis Spiritus gratia plenum, pro regni tui stabilitate felicitateque perpetua, sempiterna nempe vera animæ salute, qua nunc et in æternum beate securiterque fruaris, o inclyte rex Lothari, vicibus indefessis aperientes, excellentiam tuam paterno monemus affectu, et jure apostolico exhortamur, quatenus malorum hominum consilii relicta, et mortiferis persuasionibus omnimodo spretis, aurem cordis tui cœlesti, sane clavigero beato Petro in nobis loquenti aperias, omnique animositate et inclyta mundi dilectione procul abjecta, ea quæ justitiæ ac rectitudini maxime congruunt prædicantes toto desiderio audias, evidenti que perficias devotus affectu, quia non auditores, sed factores legis Deus fore justos approbat. Unde sedis apostolicæ salubrem admonitionem et correctionem venerabili sinceraque mente suscipere stude. Duo igitur a te carnis devicto illecebra dudum commissa videntur illicita, quæ ab antecessore nostro piæ memoriæ papa Nicolao censura fuerant emendata canonica. Unum, videlicet nefarium Theutbergæ legitimæ conjugis tuæ divortium; alterum vero, sceleratissimus Waldradæ mœchæ concubitus: quæ non solum lex omnis divina reprobatur, condemnat et fieri omnimodis vetat, sed etiam mundana prohibent jura. De quibus nos iterum rescribere nullatenus studemus, nisi vos a justitiæ tramite per incentiva carnis procul dubio deviasse, bonumque conjunctionis legi-

A timæ vinculum dissolvisse, et ad illicitum ac primum stuprum incongruis reverti velle occasionibus agnosceremus. Theutberga itaque illustrissima regina conjux vestra, sanctorum apostolorum Petri et Pauli ad limina veniens, menteque devota orationis desiderium complens, nostram faciem contemplari, causasque suæ necessitatis nobis ore proprio exponere quæsit. Quæ cum a nobis, pro amore Dei et vestro, et ab omni nostra Ecclesia honorifice, sicut oportebat, suscepta fuisset, dixit se propter quandam corporis sui infirmitatem, et quia non legitimo vobis antea fuerit conjuncta connubio, a vestro velle separari consortio, et ob amorem Dei sæculi dignitatem et gloriam abjicere, ac sub leni jugo Christi cervicem cordis submittere. Quibus profecto auditis, et Domino auxiliante diligenter consideratis, non modico fuimus turbati stupore; quod se pro talibus a vobis quæreret separare, cum scriptum sit dicente Domino: *A Deo jungitur mulier viro, et iterum: Quod Deus junxit homo non separet (Math. xii; I Cor. vii)*. Et cum ipsa, sicut dixit Apostolus, sui corporis non habeat potestatem, sed vos, cui Domini est voluntate legitimo matrimonio regali que toro conjuncta. Cui sane quamvis cum vestre voluntatis consensu atque licentia hocce supplicii nimis pace deposceret, nostrum in tali voluntatis suæ desiderio consensum nullo modo præbuimus. Licentiam vero illi revertendi ad magnitudinis vestre consortium, juraque matrimonii regalis illibata custodiendi præcepimus. Super his autem, quibus se a vobis quærit disjungere, tam repente sine multorum fratrum nostrorum consilio, et ingenti examine, finitivam nunc proferre sententiam, aut consensus nostri immaturam dare licentiam jure distulimus. Deo autem nobis salutis opem vitamque præbente, tam pro his quam etiam pro aliis ecclesiasticis causis synodum facientes, et talia subtili examine indagantes, ut secundum Deum salvi esse possitis, idonea satis intentione deliberabimus coram Deo Salvatore nostro, atque finiemus. Propter quod excellentiam tuam apostolicis monemus alloquiis, et hortamur in Domino, ne aurem nobilitatis tuæ consilii impiorum et veritati repugnantium verbis inclines; sed potius Dominicis et apostolicis præbens gratanter præceptis, eandem Theutbergam nobilissimam reginam conjugem tuam dilectionis amore in conjugale consortium lætus recipias, et pro amore Dei et sancti Petri, nostroque simul, honore digno eam retinere,

sicuti corporis proprii membrum dilectum, pro-
 res Quod si ob itineris longitudinem et asperitatem,
 vel aliquam carnis incommoditatem, ad vos usque
 ipsa pervenire distulerit, elegeritque in alio pro-
 prietatis suæ loco sibi utili magis consistere, interim,
 donec synodus, ut prædiximus, fiat, salva et incolu-
 mis sub vestra regali tuitione atque defensione se-
 cura permaneat; habeatque in potestate sua ipsas
 abbatias quas ei dare ipse ore proprio promisisti, de
 quarum sumptibus atque redivisibus necessaria possit
 habere stipendia dignaque subsidia. Sin vero quilibet
 vestrum ei aliquam fuerit molitus contrarietatem
 inferre, aut periculose præsumpserit nocere, sciat se
 a nobis perpetui anathematis vinculo esse procul du-
 bio innodandum, et ab omni Christianorum consor-
 tio separandum; te autem, si talibus consensum
 præbueris, omnimodis excommunicandum.

II.

AD ADONEM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

(Anno 868.)

*Laudat ejus zelum ingenique acumen in præcavendis
 insidiis impiorum.*

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reve-
 rentissimo et sanctissimo confratri nostro ADONI
 Viennensi archiepiscopo.

Legatus cum litteris a beatitudine tua decessori
 meo sanctæ memoriæ papæ Nicolao destinatus, me
 in sede illius, quia sic Dominus voluit, ordinatum
 invenit. Et quia volumus frustrare pium studium
 tuum, non illius vice, licet propter legati moram
 partim de his quæ scripsisti fraternitati tuæ respon-
 dimus. Debeamus enim ei in labore succedere, cui
 per Dei gratiam successimus in honore. Igitur de
 admonitione quam per Waltarium comitem circa
 gloriosum regem Hlotarium exercuit sollicitudo tua
 grates multas rependimus. In eo quippe te præcipue
 industrium pastorem Domini gregis ostendis, quo
 insidias lupi præcavendas esse longe positus adhor-
 taris. Perscrutatis præterea quaterniunculis, quos
 idem legatus detulit, ingenium et acumen sensus
 tui mirati sumus, et auctorem protinus collaudamus.
 Veram sicut exemplaria epistolarum, quæ aposto-
 licæ recordationis decessor noster super hac te in
 Gallias, et ad omnes episcopos ultra... positis des-
 tinavit, indicant, et sicuti nonnulli primores xx, D
etc., quæ in ms. codice desiderantur.

III.

AD SYNODUM TRICASSINAM.

(Anno 868.)

*Probat illorum in colligendis gestis diligentiam, et
 pallium concedi Wulfado. Hortatur ut Nicolai no-
 men scribant in diptychis, caveantque ne quidquam
 contra ejus acta vel decreta tentetur.*

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, sanctæ
 et in Christo diligendæ synodo apud Trevas collectæ.

Legationis vestræ scripta, beatæ memoriæ deces-
 sori meo papæ Nicolao missa, nos jam in sede illius
 divina dignatione locati suscepimus, promptissimam-
 que obedientiam vestram, quam in colligendis gestis,

secundum definitionem prænominati sanctissimi præ-
 sulis exhibuistis, laudavimus. Et licet ad seriem
 rerum gestarum luce clarius agnoscendam non suffi-
 ciant, quæ tam de Ebbonis dejectione, quam de
 his quæ postmodum acta sunt unanimitas vestra
 descripsit, et nonnulla rationi vestræ desint eorum
 quæ super his gesta sunt, quæque jam memoratus
 et semper memorandus pontifex apostolicæ sedi vo-
 luit ex integro reserari; pium tamen laborem vestræ
 sanctitatis et studium non solum laudabile, sed et
 longe lateque prædicabile judicamus. Innocentia
 quippe jam nunc fratris et coepiscopi nostri Wulfadi
 et collegarum ejus, quam quidam emergens casus
 per non brevis temporis intercapedinem obumbraverat,
 retractatione et refractione vestræ sacratæ et
 apostolicæ sedis auctoritate frequenter adunatæ so-
 lertitæ, ecce, Deo gratias, venit ad lucem, et justitiæ
 suæ radios ad omnium omnino certitudinem foras
 quasi solis splendor extendit. Ideoque nos vestrum
 judicium, ac vestram sententiam, quam apostolicæ
 sedis censura, sicut exegit ordo, præcessit, approba-
 mus, admittimus et corroboramus; atque postula-
 tionem vestræ, cui quidquam negari difficillimum est,
 annuentes, ad pleniorum confirmationem, usum pallii
 jam dicto fratri nostro Wulfado Bituricensi antistiti,
 secundum priorem consuetudinem, ad genium et
 decus ecclesiæ sibi commissæ, et instructionem ipsius
 concedimus. Quod etiam sæpe memoratus decessor
 noster jamdudum libenter annueret, si quæ nunc
 misistis ipse reciperet, vel si is qui hoc suscipere
 conabatur, a Bituricensi missus probaretur Ecclesia.
 Sed quod ille non egit, ecce nos egimus. Quin potius,
 quod ille perficere deliberaverat, nos ecce Deo au-
 ctore supplevimus. Non quippe est diversitas operis,
 ubi est una eademque concordia voluntatis: præ-
 sertim cum debeamus ei in labore succedere, cui
 successimus in honore. Nimirum qui sumus ut Psal-
 mista canit: *Pro patribus nati filii (Psal. XLIV)*, et
 constituti, quamvis longe meritis impares, super
 omnem universalis sanctæ Ecclesiæ terram. Preca-
 mur autem, et obsecramus in Domino, ut sicuti nos
 unanimis fraternitatis vestræ precibus annuimus, et
 assensum de cætero non solum in hoc, sed in omni-
 bus præbere disponimus; ita quoque vos meis nunc
 votis satisfacere procurantes, crebro dictum aposto-
 licæ recordationis papam Nicolaum in codicibus vel
 diptychis ecclesiarum vestrarum scribi, et nomen
 ejus inter sacra missarum solemniam imprætermisse
 recitari faciatis: ita ut aliis quoque fratribus, et
 dioceseon vestrarum sacerdotibus, id ipsum agere
 præcipiatis. Nihilominus vero suadere vestræ dile-
 ctioni curamus, et admonemus, ut tam Græcis prin-
 cipibus, quam omnibus omnino clericali fungentibus
 ordine contra personam ejus, vel acta seu decreta
 ipsius, agere vel decernere quidquam tentantibus,
 tam verbo, quam scripto viriliter obvietis, ac vali-
 dissimè resistatis. Scientes præterea, quia quæcun-
 que hic adversus ejus personam, vel decreta geren-
 tur, me his nunquam præbiturum fore consensum:

nec eis a quibuscumque, vel quomodocumque fiant, A meum interesse mentis, vel definitionis, aut dispositionis affectum. Quanquam si quilibet apostolicæ sedis misericordiam humiliter postulaverint, circa hos præmissa satisfactio mitius agere nullo modo velimus inflexibiles apparere. Tantum ne hujusmodi homines sic innocentiam suam asserere studeant, ut in accusationem tanti pontificis maximeque in Dei judicio collocati, quoquo modo prorumpere audeant: præcipue cum illum, dum advixit, nemo impetere præsumperit, vel eum de injusto judicio arguere, vel tenuiter ausus extiterit; nisi forte hunc quis humiliter adiit, cui ille satisfactione nondum curata jure remittere non consensit. Estote igitur circa hæc vigiles, estote fortes, et ista omnibus ultra Alpes constitutis episcopis nuntiantes, ut et ipsi B quoque super his solliciti et intenti propugnatores sint, salutaribus monitis incitare. (Ivo, parte v, cap. 34.) Quoniam si sedis apostolicæ præsul, vel ipsius decreta, detestationi vel abdicationi habentur, nullius vestrum vel nomen vel institutum firmum aut stabile permanere valebit. Quin potius et dogmatibus, quæ de sancta et individua Trinitate a præsulibus sedis apostolicæ promulgantur, nonnulla possunt fieri detrimenta, si præcedentium quorumque et maxime primæ sedis pontificum statuta vel ulli, quod dici nefas est, quin et ipso auditu prorsus horrendum, a subsequentibus quibusque, imo et inferioribus, abolitioni cuidam vel damnationi subjiciantur, vel impiæ temeritatis ausu saltem soli derogationi prodantur. Sanctam fraternitatem vestram optamus nunc C et semper in Christo bene valere. Data iv Nonas Februarii, indictione prima.

IV.

AD LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ.

(Anno 868.)

De victoriis Ludovici imperatoris adversus Saracenos, cujus interim et Lotharii raris quæ sunt, tangi vetat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio LUDOVICO glorioso regi.

Inter exordia divinitus ordinati, licet in indigno ministro, pontificatus mei, pacis studium præ cæteris virtutibus prædicandi suadendique mihi necessitas non inconvenienter incumbit. Nimirum cum etiam in ipsius Dominicæ nativitatis principio cælestis exercitus militiæ visæ sint, quæ clamarent: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis* (Luc. 1). Ubi profecto solerter intuendum est quia sicut tunc pastores, qui super gregem suum præ cæteris vigilaverunt, tanti tripudii videre præ cæteris gaudia mernerunt: ita nos tunc procul dubio cælestium honorum lætitiâ adipisci merebimur, si super oves Dominicas sollicitè vigilemus: ne videlicet has vel per insidias odii seu discordiæ vorax lupus invadat, vel per cupiditatem avidus ille leo deglutiat, qui docente apostolorum principe circuit quærens quem devoret. Ideoque nunc, filii charissime, opportune impertune suadeo, admonéo et instanter adhor-

tor ut pacis et dilectionis vinculum, quæ major est omnibus virtutibus et holocaustibus (II Petr. 1), insolubiliter in omnes et invicem observare gloria tua contendat, et inter subjectos medullitus custodiri semper admoneat. In hoc enim regni vestri status poterit incolumis tutius permanere, si vos neminem concutientes a nullo concuti dignoscamin. Præterea nolimus ignorare celsitudinem tuam, dilectissimum et spiritalem filium nostrum Ludovicum, piissimum et a Deo protectum imperatorem, non adversus sanctæ religionis filios, ut quidam, pugnare, nec contra fidei Christianæ domesticos, sed adversus filios Belial, et adversus Christi nominis inimicos, pro sanctæ Ecclesiæ, et præcipue nostra securitate, proque fidelium liberatione multorum, qui pene jam finetines apud Sannium periclitabantur, ita ut etiam fines nostros infestatio jam jamque Saracenorum invaderet. Egressus a summo sublimitatis proprio solio, et a pacatissimæ quietis suæ fundamine, nec corpori parcat, nec æstibus, nec algoribus, nec denique ullis eventibus cedit; sed omnia incommoda, omnia discrimina pro Christi nomine tolerans, nihil est quod pro Christianorum ereptione recuset arripere, nihil est quod pro fidelium quiete ac pace declinet assumere. Denique non modicam Ecclesiæ sanctæ quietem per eum divina jam pietas operata est, non modicæ paganorum vires fortitudine superna prostratæ sunt. Siquidem sæpius eosdem tanquam mures e cavernis suis egressos ad sua latibula terga vertere compulit, et brachia contra nostros exerta potenti virtute resolvit. Quin et nobis omnibus, qui C longe sumus et qui prope, magnæ securitatis præsidium condonavit, dum scilicet nonnullos eorum prostravit, nonnullos etiam ab eorum supersticioso ritu convertens, Christi fidei et veræ religionis itinera sectari perdocuit. Qua de re ratum ducimus vestram commovere magno opere celsitudinem, quo non vestris motibus, non aliorum suggestionibus incitati, quidquam quæ illius sunt concutere præsumatis. Non solum autem quæ illius sunt, verum etiam quæ fratris ipsius, Lotharii videlicet gloriosi regis, consistunt, nullo commovere patiamini prorsus instinctu. Qui enim tangit ea quæ fratris ejus sunt, illa quæ ipsius sunt tangit; et qui illum livore victus commovet, hunc procul dubio commovere dignoscitur. Quamobrem suademus et dilectionem vestram his apicibus cohortamur, ut iniquis suasionibus non cedatis, nec sinistra machinantibus aures accommodetis: sed unusquisque vestrum suo jure contentus, quæ alterius sunt usurpare non tentet, nec invadere quocumque modo nitatur, quod invasum non modicum potest invasori generare sine dubitatione discrimen. Provideat ergo prudentia vestra ne jam fato desiderabilissimo filio nostro semper Augusto, causam Dei exsequenti, et hæreditatem Domini vindicanti, ac ipsius bella prælianti, quodlibet offencilum præparetur, quo sanctæ Dei Ecclesiæ quavis ex parte impediatur, vel profectus fidelium excludatur: sed potius tela vestra paganorum acies

paveant, et jacula vestra hi qui sine Deo sunt acuta A
reperiant. Quin penitus, secundum Apostolum, non
sit vobis colluctatio adversus carnem et sanguinem,
id est homines, sed adversus principes et potestates,
adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra
spiritalia nequitæ in cœlestibus (*Ephes. vi*). Alioquin
manum apostolicæ sedis cum eodem piissimo prin-
cipe fortiter esse cognoscite, et arma nostra illi mu-
nimina validissima conferentia, summo agonotheta
nobis concertante, et beatorum principum apostolo-
rum intercessione cooperante, præparata sine cunc-
tatione prænoscite. Optamus gloriam vestram nunc
et semper in Christo valere, dilectissime filii. Data
pridie Idus Februarias, indictione prima.

V.

AD WALDRADAM.

(Anno 868.)

Waldradam, quia respuisse dicebatur, Ludovici im-
peratoris rogatu, communioni Ecclesiæ restituit,
ea lege ut ad Lotharii societatem non redeat.

Nemo plane dubitat nullum facinus esse, quod Ec-
clesia data sibi divinitus potestate ab eo desistenti-
bus non possit absolvere, et pœnitentibus relaxare,
cui dicitur : *Quæcunque dimiseritis super terram, di-*
missa erunt et in cœlis : et quæcunque solveritis super
terram, soluta erunt et in cœlis (*Matth. xviii, Joan.*
20). In quibuscunque omnia sunt, quantacunque et
qualiacunque sint. Quod etiam in sententia tua ra-
tionabiliter observandum est, qua licet fuerit obli-
gata, quia tamen, sicut multorum, sed præcipue di-
lectissimi filii nostri Ludovici clementissimi Augusti,
cui fides in omnibus adhibenda est, relatione didici-
mus, a nævo, quo tenebaris obstricta, respuisse di-
ceris, et ab obstinatione, qua videbaris annexa, dis-
cessisse narraris, pietatis tibi viscera noveris et apo-
stolicæ sedis aperta, et tam vinculis anathematis et
excommunicationis exutam, quam cunctorum Chri-
stianorum, Dei et beatorum primorum apostolorum
auctoritate, societati redditam, atque communioni
te gaude reductam : ita ut deinceps ecclesiam ingre-
diendi, et orandi, convivandique, seu cum cæteris
Christianis loquendi, sit tibi auctore Deo data licen-
tia : præfati duntaxat regis societati, propter antiqui
hostis versutias, nullo pacto penitus adhærendi.
Quod tamen beneficium, quanquam hoc moderatio
flagitasset ecclesiastica, quæ sicut incorrectis inflexi-
bilis, ita correctis semper debet esse flexibilis, in-
stantiam precum et incomparabilem dilectionem desi-
derabilis et spiritualis filii nostri jam memorati et
jugiter memorandi Augusti, tam tibi celeriter impe-
trasse cognosce. Cujus scilicet postulatio, sicut non
nisi justa creditur, ita quoquo modo postponenda
non ducitur. Verum tu sic te de cætero stude mu-
nere, ut donum solutionis, quod in terra percipere
cerneris, in cœlo Deo auctore veraciter capere me-
rearis. Nam si te coram humanis oculis absolvendam
exhibes, et coram Dei conspectibus obligata consi-
stis, nec nodo cares, nec veniam impetras, quinimo

et pro simulatione potiori nexu ligaberis. Etenim
divino fertur oraculo (*I Reg. xvi*), quia homo videt
in faciem, Deus autem cor intuetur. Ergo ne dele-
cteris in infimis, sed superna cordis intuere semper
obtentibus. Caduca sunt quæ cernuntur, quæ vero
non videntur æterna consistunt. Noli rogo pro terre-
nis cœlestia, pro visibilibus gaudiis perdere gaudia,
quæ quidem nec cogitari sufficiunt. Nullus tibi blan-
diatur; qui enim te beatificant, ipsi te decipiunt.
Denique quantiscunque velaminibus justitia et veri-
tas occultetur, quandoque tamen splendorem foras
sux claritatis emittet, nec poterit omnino diutius
nubilo sævæ detensionis obduci. Quod, favente Deo,
tam sedis apostolicæ studio, quam rectissimi principis,
charissimi videlicet filii nostri, cui nunquam
B tortitudo quælibet aliquando placuit, sed nec placere
quoquo modo poterit, sollicitudine, radios suos ut
solis candor extendet.

VI.

AD EPISCOPOS GERMANIÆ.

Absolutam a se Waldradam, et congruentibus monitis
instructam significat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reve-
rentissimis et sanctissimis confratribus nostris archie-
piscopis et episcopis in regno Ludovici gloriosi
regis constitutis.

Sicut obstinatis et incorrigibilibus debetur vindic-
ta, ita a conversis atque correctis amovenda est
ultio et adhibenda curatio. Quapropter nos Waldradæ,
quæ multorum ut refertur attestatione a pristinis et
illicitis affectibus ad salutiferum correctionis iter
conversa est, remedia miserationis apostolicæ
sedis exhibere consensisse, illamque vinculo excom-
municationis vel anathematis auctoritate Dei et
principum apostolorum absolvisse cognoscite : ita ut
deinceps Domini Ecclesiam ingrediendi, et orandi;
convivandique, seu cum cæteris Christianis loquendi
sit ei auctore Deo concessa licentia. Cui Waldradæ
videlicet competentia monita destinavimus, et quæ
conveniebant litteris inculcanda prævidimus; quarum
scilicet litterarum textum sibi vestra fraternitas
exhiberi summopere postulet. Et quoniam ita
convenit, a vobis exigendum et agnoscendum decer-
nimus, quatenus per hoc scire valeat vestra sancti-
tas apostolicæ sedis austeritatis et mansuetudinis
remissionis et refrenationis indicia, et moderantis-
simæ discretionis prorsus insignia. Optamus sancti-
tatem vestram in Christo bene valere. Data pridie
Idus Februarias, indictione prima.

VII.

AD CAROLUM CALVUM REGEM.

(Anno 868.)

Respondet litteris quas ad Nicolaum de Ebbone scri-
pserat; pallium Wlfado concedit; petit ut Actardo
faveat ad vacantem ecclesiam adipiscendam.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto
filio CAROLO glorioso regi.

Actardus venerabilis quondam Namneticæ urbis

episcopus, ad apostolica perveniens limina, vestræ celsitudinis epistolam detulit, quam quidem vos sanctæ memoriæ decessori meo papæ Nicolao destinastis; sed nos jam vice illius in apostolica sede dignatione ac miseratione divinæ magnitudinis ordinati suscepimus. Unde quæ ab illo flagitata sunt, nos pro viribus, indigni licet hæredes, supplere, et opitulante Christo, forte tanquam non ingrati filii paternum debitum persolvere maturavimus. Quandiu enim merita beati Petri apostoli Deo, cui omnia vivunt, non moriuntur, nequaquam fidei suæ vel sollicitudinis hæredes deficient; nec deerunt prorsus qui regulam, quam circa Deum ferventissimæ charitatis ostendit, pro quantitate virum, proque capacitate divinitus collati doni sequantur. Ipse namque quidquid ab indignis ministris negligenter agitur, supplet: ipse locum, quem olim delibatione proprii corporis Domino consecravit, quibuscumque vel qualiscumque vicarius exstet, suæ tamen claritatis lumine hodieque indeficienter illustrat. Cui etsi desunt merita successoris, sed adsunt beneficia decessoris, ac primi sedis ejusdem sessoris. Itaque de Ebbonis quondam Rhemensis archiepiscopi qualiscumque restitutionis negotio benignitatis vestræ litteris satis electi, obedientiam et studium, quod hinc juxta definitionem apostolicæ sedis exhibuistis, approbavimus, et auctori, a quo cuncta bona procedunt, immensas gratiarum actiones persolvimus. Verum illa si essent, apostolica sedes de Ebbone ad liquidum invenire satagebat, quæ restituendis a fratre et coepiscopo nostro Hincmaro olim dejectis clericis possent aliquid generare discriminis. At vero cum nec idem Ebbo erroris alicujus defensionem, quo hæreticus quis efficitur, dederit operam, nec jam memorati clerici aliud in hoc nisi humilitatem et obedientiam exhibuerint, illa quæ de Ebbone dici possunt, quia, ut opinamur, nihil ad utilitatem proficiunt, jamjamque silentio contegantur: maxime cum et ipse, et omnes episcopi, præter Rothadum, qui causæ illius notitiam habuere, decesserint, et præ longitudine temporis ad liquidum indubie, quæ tunc acta super hoc sunt negotio, sciri non possint, atque de his qui ad Dominum migraverunt nobis facile judicare non liceat. Cum enim in manu judicii Dei consistent, si humanis diffinitionibus quidquam de his tribuatur, non solum præsumptionis, sed et damnationis est prorsus indicium. Ille quippe Ebbo suo jam Domino aut stat, aut cecidit: quod si stat, quis hunc conetur dejicere? si vero cecidit, quis nitatur erigere? nisi forte is qui sua divino judicio præponere impia temeritate deliberat. Relinquatur ergo hujusmodi Dei cunctarum intentionum scrutatoris judicio: nimirum qui, secundum Apostolum, constitutus est a Deo iudex vivorum et mortuorum, quique juxta fidei nostræ stabile fundamentum judicaturus est vivos et mortuos (*Act. x*). Præterea non modicas gratias vestræ benignitati referimus, quoniam prælatis restituendis clericis, quibus apostolicam sedem manum porrigere sensit, ipsa quoque ad laudem Dei, et reverentiam principum

A apostolorum, necnon et honorem sedis ipsorum, manum porrigere alacri studio procuravit. Quamobrem postulantibus jam vobis, ut primus eorum, Wilfadus scilicet frater et coepiscopus noster, pallii usu more decessorum suorum nostræ auctoritatis largitione decorari potuisset, merito condescensionis aures accommodavimus. Et quoniam in restituendis his cum sedis apostolicæ studiis concordastis et concertastis ad percipiendum quoque quod deerat, vestram floccipendere dilectionem satis inconveniens duximus. Innumeras nihilominus pietati vestræ gratias rependimus, quoniam tanta compassionis viscera circa prædictum fratrem nostrum coepiscopum Actardum, sicut ex relatione ipsius, et ex epistolæ vestræ pio affectu datur intelligi, exhibere contendit, ut dolorum et ærumnarum ipsius maximam partem vos gestare luce clarius innotescat. Verum nos votis excellentiæ vestræ consonantes, non ducimus tantum virum, et Ecclesiæ Christi pernecessarium, debere tantis involvi miseriis, vel tantis gravari, cum sit etiam ætatis maturitate maceratus, incommodis, præsertim cum et scientia non contemnenda polleat, et hunc vestri regni ecclesiarum præsulum relatio non parvipendenda commendet. Qua de re, si ejus Ecclesia, ut ipsius, et metropolitani proprii, ac multorum antistitem, necnon et litterarum vestrarum circumstantia innuit, funditus diruta, et per nonnulla curricula jam in solitudinem redacta esse dignoscitur; paganus videlicet non solum transitum, sed etiam stationem ibidem facientibus, ac per hoc depopulatis undique locis habitatore carentibus, sublatis etiam a Britonibus, si quæ remanserant, rebus, aliam ei vacantem duntaxat concedendam decrevimus. Cujus decreti necessario instituto libenter æquum more solito præbete pro Christi dilectione favorem. Nec ei minorem, quam sua fuerat, dari volumus, cum licet hoc ipse minime postulet, ne videlicet alicujus ambitionis fama notetur, conveniat consequi potiozem. Nimirum qui inter cætera virtutum suarum insignia barbarorum rabiem sæpe perpressus, Christum confiteri, non solum coram hominibus, verum etiam coram paganis et infidelibus non erubuit. Ei ergo, cujuscumque sint numeri, merito possunt oves Christi committi, qui ipsum Christum etiam inter gladios et vincula diversaque pericula prædicare non renuit. Unde et nos illius multiplici miseræ, et diutinæ peregrinationi, atque continuo mœrori compatientes, decus illi pallii solo miserationis affectu contulimus; quod non aliter illi, nec cuilibet absque metropolitani concederemus, nisi multoties hunc exsilia, mare, vincula passum, etiam ad capitalem sententiam frequenter tractum fuisse comperissemus; et nisi hoc ipse suis tantis ac talibus detrimentis, qui potius meritis, pro celeritæ consolationis solatio meruisset: ut scilicet habeat pro exsilio ei catena pallii ornamenta, non ad ecclesiæ cui incardinandus est perpetuum institutum, sed ad suum specialem certique temporis usum. Potiatur igitur tanti decoris ornatu, qui inter

sacerdotum infulas præcipuum tenere locum dignoscitur, quatenus etiam per hoc insigne vestra excellens admoneatur industria, et hujus sacrati muneris reverentia pium cor vestrum sollicitius ac salubrius urgeatur, quo tantus vir vestro quoque favore vacantis, etiamsi se metropolis obtulerit, Ecclesiæ moderamina consequatur: ad excludenda videlicet cuncta contra se injecta obstacula, et peragenda divinitus sibi collata episcopalia ministeria. Siquidem indignum ducimus quemquam ad apostolicam sedem, ubi semper catholicis subvenitur, tribulatum accedere, et non consolatum recedere: præsertim cum quemdam Romanorum principum, etiam a fide Christi extraneum, non debere quempiam ab imperatore tristem discedere perhibuisse quædam fateantur historiæ. Debet enim nostra compatiendi abundantia aliorum suppleri inopia: quo valeat esse mœrens cum mœrentibus, et cum gaudentibus gaudens, et non in scabellum pedum in personarum acceptione cernuus, sed consolatus queat jam Deo auctore consolari eos qui in omni pressura sunt, per Jesum Christum Dominum nostrum. Oramus gloriam nostram nunc et semper in Christo bene valere, dilectissime filii. Data VII Kalendas Martias, indictione prima.

VIII.

AD EPISCOPOS SYNODI SUESSIONENSIS.

(Anno 868.)

Actardum episcopum, pro quo scripserant, ecclesiæ quæ vacabit, etiam metropolitaneæ incardinari jubet, eique ad afflictionum solatium pallii usum concedit.

Reverentissimis et sanctissimis confratribus et coepiscopis nostris, qui præterito anno apud Suessionicam urbem convenerunt.

Inter cætera quæ apostolicæ sedis auctoritate in idipsum convenientes, de fratre jam et coepiscopo nostro Wulfado, et collegis ipsius præterito anno synodice definitis, etiam apostolicæ sedi causam venerabilis fratris nostri Actardi, Namneticæ quondam urbis episcopi, seu tribulationes exposuistis: simul etiam hunc mirifice commendantes, quo illi a tanta sede subveniretur, unanimiter ac magnopere postulastis. Quorum relationem, sive suggestionem, tanto gratanter tanto libenter nos, jam Deo auctore illius sedis licet immerito moderamine potiti, suscepimus, quanto hanc ex fraternæ dilectionis affectu prodiisse luce clarius intelleximus. Præcipue cum et vobiscum præcessorum meorum, Leonis scilicet et Nicolai sanctissimorum præsulum, recensita scripta non parvipendendum perhibeant testimonium. Igitur illi omnium qui in concilio Tricassino inventi sunt legatione fungenti, et instantius pro hoc satagenti, pallium fratri et coepiscopo nostro Wulfado sanctæ Bituricensis ecclesiæ, sicuti jam per alia scripta significavimus, deferendum commisimus. Sed quia idem reverendus antistes, ut vestra relatio manifestat, a propria ecclesia diutino jam tempore paganorum persecutione propulsus, hac illacque peregre proficiscitur, huc atque illuc multam jam fessus

ærumnis vagabundis incedens, valde dolemus, et et fraternam vincti charitate compatimur: maxime cum apostolice dictum sit: *Qui viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauscrit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* (I Joan. III.) Illud sane præcipue flentes quod tantæ scientiæ tantæque morum probitalis viro sub hujuscemodi prætextu vagante maximum dispendium Dominicis ovidibus generetur: dum scilicet utilitas, quæ per hunc Ecclesiæ Christi provenire poterat, tantis jam temporibus excludatur. Qua de re secuti prædecessorum Patrum instituta, et apostolicæ sedis exempla pontificum, præcipueque beati papæ Gregorii, qui circa hujusmodi, quæ nos nunc erga præfatum antistitem Deo favente statuimus, sæpe statuisse dignoscitur, decornimus hunc sanctissimum crebro jam dictum fratrem nostrum et coepiscopum Actardum ecclesiæ, quæ forte suo fuerit viduata rectore, penitus incardinari: quatenus in ea constitutus et officia episcopalia, quæ per impositionem manus accepit, exerceat, et pastorale ministerium solemniter agens, oves Dominicæ sapientiæ sibi divinitus attributæ sale condiat, et de hac lucrum conditori suo sine quolibet impedimento reportet. Si tamen ejus ecclesia, ut ipsius, et metropolitani proprii, ac litterarum vestrarum circumstantia innuit, funditus diruta, et per nonnulla curricula jam in solitudinem redacta esse dignoscitur, paganis videlicet non solum transitum, sed etiam stationem ibidem facientibus, ac per hoc depopulatis undique locis habitatore carentibus, sublatis etiam a Britonibus sibi quæ remanserunt rebus, nec ei minorem quam sua fuerat dari volumus: cum licet hoc minime postulet, ne videlicet alicujus ambitionis fama notetur, etiamsi se metropolis fortassis obtulerit, conveniat consequi potlorem. Nimirum qui inter cætera virtutum suarum insignia barbarorum rabiem sæpe perpeusus, Christumque confessus jam nunc Deo jure dicere debeat: *Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo consolationes tuæ latificaverunt animam meam* (Psal. XCIII). Pro cuius rei obtinendo prorsus effectu, dilecto filio nostro Carolo glorioso regi preces direximus, et ecce vestram unanimem charitatem, quo pietatis hujus operis favorem et studium curetis indeficiens præstare, præsentibus hortamur affatibus. Et ut nostram vultis erga vos in opportunitatibus esse benevolentiam, ita vestra erga hunc fratrem, cui manum porrigimus, vobis quoque manum porrigentibus, donec quod decrevimus effectum capiat, promptissima pateat industria. Siquidem et nos, illius multiplici miseræ, et diutinæ peregrinationi, atque continuæ mœrori compatientes, decus illi pallii solo miserationis affectu contulimus. Quod non aliter illi, nec cuilibet absque metropolitani concederemus, nisi multoties hunc exsilia, mare, vincula passum, etiam ad capitalem sententiam frequenter tractum fuisse comperissemus; et nisi hoc ipse suis tantis ac talibus detrimentis, quin potius meritis, pro celerrimæ consolationis solatio meruisset, ut scilicet habeat

exsilio et catena pallii ornamenta, non ad ecclesiæ, cui incardinandus est, perpetuum institutum, sed ad suum specialem certique temporis usum. Siquidem indignum ducimus, quemquam ad apostolicam sedem ubi semper catholicis subvenitur, accedere tribulatum, et non ex quavis parte consolatum recedere. Debet enim nostra compatiendi abundantia aliorum suppleri inopia, quo valeat esse mœrens cum mœrentibus, et cum gaudentibus gaudens, et consolatus jam queat Deo auctore consolari eos qui in omni pressura sunt, per Jesum Christum Dominum nostrum Amen.

IX.

AD ACTARDUM EPISCOPUM.

(Anno 868.)

Pallii usum Actardo consolationis causa concedit.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et sanctissimo ACTARDO sanctæ Ecclesiæ Nanneticæ diebus vitæ tuæ tantummodo.

Si secundum divinæ pietatis viscera circa neminem consistit reprehensibilis quantacunque miserratio, quanto potius erga illos exhibenda est totius charitatis affectio, qui circa divinum cultum irreprehensibiles apparentes, diversarum dein tentationum exercitia pertulerunt, nec tamen in tentationibus Christo propitio defecerunt? Qua de re benedicimus Deo Patri Domini nostri Jesu Christi, Deo scilicet totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt. Tibique, frater Actarde, qui dira fatigatus, et diuturna captivitatis miseria quassatus, nec inter enses infidelium defecisti, quin etiam Dei providentia mirabiliter erutus et liberatus, circumquaque peregrinando procul a propria Ecclesia, procul a notis et proximis, propter eorumdem rabiem barbarorum, et continuam Britonum oppressionem, quibus, heu! nimium vicinus esse nosceris, et pene pejus ab eis quam a piratis insecutionem pateris, curriculis jam multis incedis, decus pallii pro Dei solius amore, quem inter furentium paganorum manus et gladios confessus es, prævidimus concedendum. Quo videlicet pallio, cum fueris auctore Deo nostroque decreto aliquem vacantem adeptus episcopatum, scias a nobis eidem te stabiliter incardinatum; vel si contigerit forsan in proprio, certis valeas uti temporibus. Quod non aliter tibi, nec cui libet absque metropolitibus concederemus, nisi multoties exsilia, mare, vincula passo, etiam ad capitalem sententiam frequenter tracto, teste tuo metropolitano, qui et id nobis litteris innotuit, et tibi spem in sede propria non superesse significavit, hoc tua ad celerrimæ consolationis solatia tanta exigerent detrimenta, quin potius merita: ut videlicet habeas pro exsilio et catena pallii ornamenta, non in tuæ ecclesiæ perenne decretum, sed ad tuum certo tempore vitæque præsentis specialiter usum. Utere igitur, annuente Deo, pallio a nobis tibi solo miserrationis et consolationis affectu collato: et, nisi sedis

apostolicæ præsulibus ingratus exstiteris, prænotato tenore illius, dum vixeris, ornare decore. Quod tamen fraternitati tuæ ad missarum solemnitas tantum celebranda concedimus: in die duntaxat sanctæ ac venerandæ Domini nostri Jesu Christi resurrectionis ac nativitatæ, seu ascensionis die, et in assumptione beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, seu in natalitiis beatorum apostolorum, sive in nativitate sancti Joannis Baptistæ necnon et in natali sancti Christi confessoris Martini die, pariterque in solemnitatibus ecclesiæ tuæ die, verum etiam et in ordinationis tuæ natalitio concedimus die, sicuti a beatissimo prædecessore nostro Gregorio hujus apostolicæ sedis præsule sancitum est. In Secretario vero induere tua fraternitas pallium debeat, et ita ad missarum solemnitas proficisci; et nihil sibi amplius ausu temerariæ præsumptionis arrogare: ne, dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate etiam quæ licere poterant amittantur. Si quid autem de rebus Nanneticæ dioceseos tam a depopulatione nefandæ gentis Northmannicæ, quam a Britanorum subreptione remansit, ad tuam decernimus sollicitudinem. Porro censemus, apostolicæque institutionis auctoritate definimus, ut nullus metropolitanorum antistitem, vel cæterorum episcoporum, in controversia criminis, si sedem appellaveris apostolicam, vel ejus speciali expetieris audiri vel discuti fortassis examine, præsumat de te proferre non nostro præmisso decreto, judicium; sed apostolicæ sedis tantum reserveris examinandus vel judicandus incunctanter arbitrio: cujus videlicet decreto vel largitate vacanti Ecclesiæ incardinatus et palliatus esse dignosceris. Scriptum per manum Zachariæ notarii, et scriniarii sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in mense Februario indictione prima. Bene vale. Quinto Kalendas Martias, per manus Anastasii bibliothecarii sanctæ summæ sedis apostolicæ; imperante domino nostro piissimo perpetuo Augusto Ludovico magno imperatore anno XIX, et post consulatum ejus anno XVIII, indictione prima.

X.

AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Anno 868.

Laudat Hincmarum, eumque hortatur ut Carolum regem ad constantiam excitet in causa Lotharii, et ut Actardo vacans Ecclesia tribuatur.

Reverentissimo et sanctissimo confratri nostro HINCMARO archiepiscopo Rhemensi.

Licet frequens sanctitatis tuæ fama, quæ nunquam nisi cum laude semper existit, te nobis dudum fecerit manifestum; tamen ut virtutum probabiliumque morum tuorum prædicamenta liquidius agnosceremus, fratrum nostrorum, videlicet Arsenii venerabilis apocrisiarii sedis nostræ, quin et Actardi, sanctissimorum præsulum, necnon et dilectissimi filii mei, sanctæ sedis apostolicæ bibliothecarii, fecit Anastasii multis præconiis plena delectabilisque relatio. Qua de re sic animam meam tuæ dilectionis

ardorem concepisse cognosce, tanquam si millies A mutuis frucremur alloquiis. Habeto ergo nostræ re-
 promissionis pignus, et in nobis, ut in nostris ante-
 cessoribus, fiducia tota prorsus innitere. Præterea
 sanctitas tua bene novit, quanta sedes habuerit apo-
 stolica in causa Lotharii regis certamina, et per
 præsules suos, Benedictum scilicet et Nicolaum,
 quot hinc labores assumpserit. Unde et nos, habentes
 eundem spiritum, quem et iidem patres nostri
 habuisse probati sunt, eadem hinc quæ illi sequimur
 et decernimus. Quamobrem tuæ fraternitatis indu-
 striam specialiter admonemus, uti quod super hoc
 olim negotio gessisti studium nullatenus enervari
 consentias; sed vice nostra fretus, coram regibus
 et præsidibus de testimoniis Domini loqui non cesses:
 ita ut quod auctore Deo destructum est, nullis dolose B
 machinantium rædificari valeat argumentis. In quo
 videlicet pictatis opere, quia de regibus idem dilectus
 filius noster Carolus, de sacerdotibus vero tu potis-
 simum sedi apostolicæ sedule laborant concurreris
 et concertastis, tuam proprie cohortamur insignem
 solertiam, quo et ipsa pravis viriliter obviet et præ-
 dictum piissimum regem, uti consummet bonum
 quod inchoaverat, indesinenter commoneat: quate-
 nus et variarum virtutum vestrarum tunica usque
 ad talos pertingat, et sacrificium boni vestri operis
 Deo cum cauda oblatum holocaustum effici mereatur;
 necnon et illud de vobis dicatur, quod de Job
 sancto, dum a divinis non cessaret obsequiis, scriptis
 asseritur: videlicet ubi non legitur: Quia sic fecit
 Job per aliquot dies; sed, *Sic faciebat Job cunctis C
 diebus (Job 1)*. Nam et sancta animalia non post se,
 sed ante se gradi visa sunt, cum incederent (*Ezech. 1*).
 Porro Actardum venerabilem episcopum fraternæ
 caritatis ulnis amplectere, et in opportunitatibus pro
 beatorum principum apostolorum amore semper
 auxiliari memento. Verum non hæc ideo dicimus,
 quasi te ille sibi compressum et misertum fuisse non
 prædicet; sed ut quod nunc usque proxime fecisti
 charitatis intuitu, nunc etiam primorum perficias apo-
 stolorum, ad quorum limina festinavit, ac præsidium
 postulavit, dilectionis affectu. Insta igitur opportune,
 inopportune, et quia propria caret, apud dilectissimum
 jam fatum filium nostrum excellentissimum regem
 Carolum nostra vice impetrare studeto, uti suo quo-
 que favore vacans ei episcopalis, etiamsi se metro-
 polis obtulerit, ecclesia tribuatur. Fortis enim do-
 mini bos ipso auctore consistit, et ideo plurimæ se-
 getes ei ad trituram procul dubio committi debent.
 Nam scriptum est: *Ubi plurimæ segetes, ibi mani-
 festa fortitudo boum (Prov. 11)*. Optamus fraternita-
 tem tuam nunc et semper in Christo bene valere.
 Data VIII Idus Martii, indictione prima.

XI.

AD HERARDUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM.

(Anno 868.)

*Ut Actardo episcopo concedat monasterium quod in**ejus diœcesi olim tenuit. Sibi curæ futurum, ut
 Britonibus contra ipsius ecclesiæ privilegia nihil
 concedat.*ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, HERAR-
 DO archiepiscopo Turonensi.

Miserias et diras calamitates Actardi communis
 fratris et coepiscopi non est exponendi tuæ reve-
 rentiæ illa necessitas. Quippe cum ipsa, utpote in
 his socia, et pene semper contigua, earum liquidius
 nobis experientiam habeat: ut sicuti de sanctimonia
 sua credendum est, imo ut ipso antisitis referente
 comperimus, ejus continuis ærumnis non modice
 compassa sit et miserta. Verum quia nostris sæpe et
 apud dilectionem tuam litteris adjuvari, et apostolo-
 rum principum, quorum præsidia tanto labore tan-
 toque studio requisivit, amoris intuitu sibi quamdam
 proprie voluit consolationem conferri, charitatem
 tuam his hortamur et deprecamur apicibus, ut inter
 alia beneficiorum tuorum sibi collatorum insignia,
 monasterium illud, quod olim in diœcesi sua tenuisse
 dignoscitur, tua nunc consequatur ob amorem jam
 memoratorum apostolorum largiente benevolentia:
 quatenus qui suis valde destitutus esse comperitur,
 hinc saltem alienis sustentationibus alipisci queat
 suæ vitæ subsidium. Quod te negaturum profecto non
 credimus, si quam sit a fratre frater adjuvandum in-
 tenta mente consideres; si quam sit indignum, ut
 quod a benignitate tua intuitu tantorum apostolorum
 dilectionis deponitur, petitor minime consequatur,
 solerti, sicut decet, perpendat industria. De his vero,
 quæ de ecclesiæ tuæ, vel diœceseos privilegiis idem
 venerabilis Actardus præcipue suggessit, Salomoni
 duci et populo Britannorum sufficienter descripsi-
 mus: quod etiam in exemplari, quod secum idem
 antistes deferet, experientia tua quibus agnoscere:
 nihilque quod contra rationem postulabunt, si for-
 tassis ad nos eorum aliqui venerint, agnoveris eos
 a nobis, opitulante Domino, fore penitus adepturos.
 Optamus fraternitatem tuam in Christo bene valere.
 Data VIII Idus Martias, indictione prima.

XII.

AD ADONEM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

(Anno 868.)

*Nicolaum decessorem suum miris laudibus cumulat
 sequæ excusat quod quædam ab eo severius zelo
 justitiæ pertractata magistra æquitate moderando
 mitigavit.*ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reve-
 rentissimo confratri ADONI archiepiscopo Viennensi.

Epistolam sanctitatis tuæ magna cum exultatione
 suscepi, et relegens innumeras omnipotenti Deo
 grates exsolvi, quia creditæ speculationis officium
 non torpori tradere consentis, sed strenue cunctis
 quam sit in sanctæ Ecclesiæ rectoribus sollicitius
 exercendum, studio non contemnendo demonstras.
 Ecce enim pro domo Dei non sequis paterfamilias

satagis, cujus nimirum zelo comederis. Ecce pro civitate Dei ut fortis propugnator sollicitaris, cujus profecto quæ ad pacem sunt rogare non desinis. Igitur quæ pro privilegiis Ecclesiæ Romanæ vel decretis decessoris mei apostolicæ memoriæ papæ Nicolai sine mutilatione servandis hortaris, laudamus, quæ suades admittimus, et quæ mones penitus approbamus. Siquidem acta præfati pontificis tanto a nullo patimur quolibet pacto convelli, quanto ipse nobis post longa tempora inter nubila præsentis vitæ quasi quoddam novum sidus apparens, et vitæ vel doctrinæ suæ fulgore auctore Deo errorum tenebras abigens, non quod abolendum, sed quod imitandum sit et fecit et docuit. Denique quis etiamsi nihil aliud rationis obstaret ejus aliqua cassari permitteret, nisi qui sua quandoque infirmam docere voluisset. Nam ut beatus papa docet Gregorius, nimis est asperum, et præcipue bonis sacerdotum moribus inimicum, nisi quempiam quacunque rationis excusatione et quæ bene sunt ordinata rescindere, et exemplo suo docere cæteros sua quandoque post se constituta dissolvere, sane si forte sunt quæ idem sacratissimus et vere Deo plenus antistes pro temporis vel causarum qualitate magistra æquitate gessit, veluti si quemquam zelo justitiæ studio corrigendi percussit, et nos ea rursus pro temporis æque vel causarum imitatione aliter moderando mitigamus, non illa cassare, sed quæ ipse cœpit consummare dignoscimur. Nam etsi ille vulnus aspero medendi genere curare cœpit, et nos levi fomento illud ad sanitatem perlucere satagimus, utrique non diversum sed unum studium gerimus. Quia et ille quæ tunc congruere prospexit adhibuit, at nos quod nunc aptum fore consideramus apponere non renuimus. Si igitur ille a lenibus inciperet, non sanaret: si vero asperis nos dandam flo tenuis operam judicarem, nihilominus ad sanitatis vota nullo modo pertingeremus. Si ergo te scandalizat diversitas medicamentorum, cum magis debeat ædificare una eademque inventio medicorum, imo sanitas ægrotorum. Quia et ipse si curatio languentium accessisset inter sanos et providentia divina curatos hos recipere nullatenus contempsisset. Legerat enim et inter alia hujusmodi documenta pleniter noverat dicente Domino: Videte quoniam ego sum Deus. Ego occidam et vivere faciam: percutiam, et ego sanabo. Et certe præfatus Magnus antistes Gregorius scribit: Sicut, inquit, perseveranti culpæ debetur jure vindicta, ita resipiscentibus est venia concedenda. Verum hinc hoc dixisse sufficiat. Cæterum monemus dilectionem tuam, ut si qua sunt, quæ ad communem ecclesiæ pertinent utilitatem, vel quæ nostræ sedi spirituali genio convenire perspexerit, intente pertractet, et præsulatui nostro actutum scienda demuntiet. Quatenus per hoc, quantum beati Petri memoriam vel sedem diligat, et quantum illi hæere satagat, luce clarius innotescat. Sicque demum in ejus soliditate persistens, nullius auctore Deo fluctus paveat superv-

ientis incursum. Optamus sanetitatem tuam in Christo nunc et semper bene valere. Data VIII Idus Maii, indictione prima.

XIII.

AD BASILIUM IMPERATOREM.

(Anno 868.)

Gratias agit de Ignatii in patriarchalem sedem restitutione.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo filio, et christianissimo imperatori BASILIO a Deo protecto, semper Augusto.

Quoniam, tranquillissime imperator, audisti vocem Dei, per apostolicæ sedis officium tibi delatam, et honorasti eximios ejus apostolos, et restituisti Ecclesiæ Constantinopolitanæ throno proprium pastorem, repellens adulterum, benedictus sis ab omnipotente Deo, et videas subjectionem inimicorum, et temporis longitudinem, ac in solio tuo de lumbis tuis hæredem, atque in futuro vitam perpetuam; si tamen ab iis quæ bene cœpisti non discesseris, sed usque in finem in eis perseveraveris, o spiritualis et dilectissime fili; licet, vobis quolibet modo agentibus, a decretis sanctæ memoriæ præcipui decessoris mei papæ Nicolai, quæ de Photii depositione, et recuperatione Ignatii fratris et sacerdotis nostri promulgavit, nunquam quoquomodo discedamus. Tanto enim volumus illius decretis concordare, quanto ipse, cum hæc ageret, divinis præceptis concordare studebat. Nam et hoc necessarium est ut, custodiens prædecessorum meorum decreta, doceam post decessum meum et mea quoque ab iis qui post me fuerint nullo modo violanda. Postquam autem cognovimus quod misericors Deus imperium vestrum simul et affectum ad hoc exerit, ut dispersa congreget, et quæ ceciderant erigat, et contrita resolidet; fiducialiter possumus, Deo gratias, deprecere, ut ii qui abjecti sunt, ab imperio vestro recipiantur, et ii qui dispersi congregentur. Quapropter prudentissimum virum Theognostum honorabilissimum exarchum vestræ fiduciæ remittentes commendamus; qui legatione, tam pro fratre et comministro nostro Ignatio, quam pro cæteris contribulatis functus, per septennium apud principis apostolorum limina ut peregrinus et incola vixit, et eorum confessionibus memoriam vestram assidue commendavit; et a die adventus sui usque ad præsens pietatis vestræ præconia enarrare, et Ecclesiæ manifestare vulnera, et horum medelam exigere non destitit. Nunc ergo, quoniam et iste unus ex illis est qui postquam lupus factus est pastor, continuo dispersi, et a vobis pie omnia regentibus iterum congregati sunt, revocetur et ipse petimus, et in mandra fidelium omnium a clementia vestra locetur, et inter lætantes pios filios paterno affectu post longæ captivitatis reversionem connumerari mereatur; et ob amorem Dei et protectorum vestrorum principum apostolorum honorem, a quorum

regimine proficiscitur, mansuetudinis vestræ auxilia sentiat, ex post turbationem serenitatem, et tempestatem tranquillitatem, et post multa adversa optatæ prosperitatis effectum, quatenus per patronorum vestrorum intercessionem, principum videlicet, a quorum sede remittitur; et quorum principatum pro Ecclesia vestra, quæ valde fluctuat, die ac nocte interpellare per multa curricula non cessavit; a misericorde Deo, quem in famulis ejus honoratis, et hic vobis felicitas continua, et inimicorum subjectio et in futuro æterna gloria et infinita præmia, insuper et regnum cœlestis cum sempiterna vita præstetur. Optamus imperium vestrum in Christo nunc et semper valere, o spiritualis et dilectissimi filii. Data Kalendis Augusti, indictione prima.

XIV.

AD IGNATIUM ARCHIEPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

(Anno 868.)

Conqueritur papa quod non quamprimum ab ipso de restituta dignitate certior factus fuerit; Theognastum illi commendat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, honorabilissimo fratri et consacerdoti nostro LENATIO, sanctissimo patriarchæ Constantinopolitano.

Convenerat, sanctitatem tuam, licet nos ad sui adiutorium primum minime provocaverit, saltem nunc super restitutione sua, quæ facta dicitur, lætificare nos, anhelantem proprias nobis litteras destinare. Verum, licet hoc minus studuerit agere, saltem gratiam divinæ miserationis, quæ in te mirabiliter operata est, non taceres. *Secretum enim regis, secundum quod ab angelo Tobie dicitur, celare bonum est, opera vero Dei enarrare, mirificum (Tob. xii).* Veruntamen consolator nos: conscientia, quæ non tantum nos, quantum apostolicæ memoriæ decessorem meum beatissimum papam Nicolaum, non tam pro te quam pro charitatis custodia decertasse testatur. *Si enim, qui diligunt nos tantum dilexerimus, quam mercedem habebimus? (Matth. v)* At quoniam frater noster es, si viderimus te necessitatem habere, et clauserimus viscera nostra a te, quomodo charitas Dei manet in nobis? *(I Joan. iii)* Igitur scito quia in iis quæ decessor meus sanctæ memoriæ papa Nicolaus pro persona tua et iis qui tecum in tribulationibus non defecerunt, insuper et pro Ecclesia Constantinopolitana plurimum laborans statuit et definit, et nos similiter manemus et permanebimus; et sicut ipse ad horam mortis suæ usque, tam pro te, quam pro iis qui tecum sunt, in præfata Ecclesia nequaquam cessavit procurans, ita et nos, auctore Deo, usque in finem in opere pietatis hujus nulli torpori dabimus operam; debemus enim ipsius sequi laborem, cui gratia Dei, successimus in honore. Præterea communem filium Theognostum, reverendissimum exarchum, et dilectum nobis, eccæ ad vos transmisimus, qui ex persequentibus æmulatoribus tuis illinc nudus salvatus, quin et mutato habitu vix huc pertingens vitam lucratus est, deinde

A apud memorias apostolorum per septem ferme annorum curricula ut hospes et advena demoratus, non tantum propriam miseriam, quantum sanctitatis tuæ pressuram, et Constantinopolitanæ Ecclesiæ calamitates pene incessanter deflebat; ita ut non solum antea jam dictum decessorem meum, sed et me postea nocte ac die indeficienter erigere, et pro statu tantæ Ecclesiæ, et erectione vestra crebris suasionum stimulis latera percutere; et quemadmodum angelus quondam: *Surge, Petre, accipe fortitudinem ad salvandas gentes (Act. v)*, per singulos dies nobis dicere non cessaret; quousque auditum, Deo præstante, suscepit, quod ardentem semper in pectore bajulabat.

Qua de re, frater dilectissime, sanctitati tuæ hunc B commendantes, rogamus et deprecamur, quatenus circa se sentiat beneficii tui propositum: et sicut vestræ factus est communicator passionis, ita sit et consolationis; etenim *dignus est operarius mercede sua (I Tim. v)*; non autem, ut familiaris noster factus, sed et ut a sede principis apostolorum susceptus, hic debet ob amorem ejus, non qualemcumque in conspectu sanctitatis vestræ gratiam invenire. At vero, si ad apostolicam sedem quosdam mittere disposueris, hunc specialiter volumus præ cæteris mitti; ut et de prosperitate tua, quemadmodum et optamus, gratificari, dispositionem et ordinem et causam Ecclesiæ Constantinopolitanæ, secundum diligentiam quam de omnibus nos ecclesiasticis negotiis certissime scire velle cognoscit, apostolatui nostro referre maturet. Commendamus autem sanctitati vestræ et Euthymium gloriosissimum spatharium, qui Romam imperialem ferens legationem, primus nobis et Ecclesiæ nostræ de fraternitate vestra quod semper optavimus annuntiavit, et divinam circa te misericordiam, et sanitatis tuæ recuperationem innotescens, omnes gratulabundos effecit. Pro quo rogamus, ut et iste sentiat in opportunitate præsidium vestrum, et affectu amoris nostri protectionis vestræ solamina consequatur. Optamus tuam sanctitatem nunc et semper bene valere, dilectissime frater et comminister. Data Kalendis Augusti, indictione prima.

XV.

D *Allocutio papæ Adriani ad concilium quod convenit contra Photium, lecta per Joannem archidiaconum sanctæ Romanæ Ecclesiæ.*

Cum debeamus, o fratres et filii dilectissimi, Domini agri strenui et solertes esse cultores, et spiritualibus ad purgationem ipsius cœlestium præceptorum uti ligonibus, oportet, ut si quas in eo spinas, si qua germinare venenosa conspiciamus, pari labore unanimique zelo hæc radicitus extirpare studentes, arripiamus examinis rastrum, et falcei iudicii concordii certamine proferamus, ne quæso ir nos exprobrantis affectu dicatur: *Messis quidem multa; operarii autem pauci (Matth. ix)*. Consonanter autem, charissimi, laboremus, et in agro Domini jugiter quidem, sed nunc potissimum opere-

nur, quando videlicet in Ecclesia, quæ apertissime Dominicus ager appellatur, auctore Photio, nova præsumptio et inaudita est orta temeritas. Siquidem hic Photius, cum adhuc mundanus minister esset, genuinam quodammodo semper invidiam adversus fratrem et coepiscopum nostrum Ignatium Constantinopolitanum patriarcham in pectore gestans; et ad præsulatus culmen non gradatim, vel sensim conscendere, sed præcipitibus eo superstitute passibus transilire gestiens, semetipsum ab ejusdem beatissimi præsulis communionem fecit extraneum: et per hoc ab universali Ecclesia, quæ ipsi beatissimo patriarchæ communicabat, se reddidit prorsus exsortem, atque inter schismaticos procul dubio constitutus, contra sacros apostolicos canones sæcularibus usus potestatibus, Ecclesiam Constantinopolitanam tyrannica et adulterina temeritate pervasit tandem, videlicet indebita usurpando, foras ostendens, quod intus prohibita concupiscendo, cordis antro gerebat, et simulationis velamine contegebat, nil esse profecto intelligi dans causam scissionis a patriarcha suo, vel desertæ communionis a tota Ecclesia, nisi pessimos anhelitus ambiendi pontificatus infulas, et sublimioris obtinendi dignitatis et potestatis habenas; quibus nimirum deinceps abusus, et repente non mente sed habitu mutatus, exsilia et diversa discrimina, sed et mortes in Christi sacerdotes et cæteros fideles, tot ac tantas intulit, ut Diocletiani sævitiam imitari per omnia videretur. Propter quæ vel his similia sanctæ memoriæ decessor meus Nicolaus hujus apostolicæ sedis antistes, fraterna victus charitate, primo quidem non solum per missos, sed et per litteras illum merito reprehendens, competenter admonuit, et nullo se pacto in ejus posse promotione præbere consensum, scriptis idoneis patefecit. Deinde vero intuens nihil se proficere, sed magis ac magis ad ulteriora ejus extendi tyrannidem, auctoritate simul divina et apostolica fretus, sedis apostolicæ, cui præsidebat, pontificum morem secutus, *in promptu habens*, secundum Apostolum, *omnem ulcisci prorsus inobedientiam (II Cor. x)*; hunc ad erectionem ab eo elisorum, et innumerabilium refrigerium afflictorum, regulari sententia, quia, sicut ipsi nostis, corrigere non potuit, deponendo prostravit, et anathematizando ab ordine, quem latronis more sortitus fuerat, sequestravit. Cujus rei gratia idem Photius inflammatus, non solum non est reversus ad percipientem se, nimirum qui durior silice nec dura verbera sensit, et imitatus diabolum, nec postquam e cælo cecidit, superbire cessavit, verum etiam conventicula malignorum sæpe congregans, synagogam sanguinum, cui ut princeps latronum ipse præsedet, collegit: et ante quidem, ut sævissimus patricida, patrem suum Ignatium reverendissimum patriarcham proprium percudit, et ad lucem pervenire, nisi extinctione parentis, posse desperans, hunc instar atrocis viperæ perimere crudeli morsu non metuuit. Post hæc vero posuit in cælum os suum, et lingua

A ejus transit super terram, dum videlicet contra divinam ordinationem, colitus in beati Petri principis apostolorum primatu dispositam, putridi gurgitis guttur aperuit, et adversus ejusdem regni cælestis clavigeri apostolicam sedem, et præcipuam ac summam dignitatem et potestatem, linguam suam more serpentis exacuit; vitam scilicet decessoris mei beatæ recordationis papæ Nicolai lacessere nullo modo metuens, nec nobis, qui ejus vix digni famuli, ut non dicam sequaces, exstitimus, parcere utconque consentiens, sed utrosque maledictis impetere, quantum in se fuit, et blasphemis inficere verbis existimans, falsitatis præstigia fingere conatus; et nescio quæ Pythonica est somnia vel argumenta, compilando procul dubio, commentatus. Et certe B quis ille Pater noster, vel quantus aut qualis existerit, omnes qui morum ejus insignia, vel virtutum tropæa recolitis; plenius agnovistis; quomodo scilicet in hujus tetri caliginoso sæculi cursu sero tandem sicut novum sidus apparuerit, quinimo quasi Phœbus in æthere præ cunctis astris effulserit; quomodo hunc nec blanda quæque frangere poterint, nec aspera perturbare; quomodo etiam nec mundi principibus, Michaeli scilicet et Bardæ contra justitiam faverit; quos nimirum, se murum opponens pro domo Domini, sæpe redarguit, et his inique agentibus frequenter intrepide restitit. Ergo, dilectissimi fratres et filii, considerate quid super hujusmodi temeritate sit nobis agendum, vel, quid de conciliabulo illo, vel profanis ipsius actis per ministerium nostrum existat, fore deliberandum, quid etiam de iis qui interfuerunt, vel manu propria subscripserunt, sic ab unanimitate omnium nostrum definiendum, intente tractate, et libere singuli quæ sentitis edicite. Ego tamen pro lege Dei, pro paternis conservandis canonibus, pro veneratione apostolorum, pro privilegiis defendendis selis ipsorum, proque sanctæ mentionis decessoris mei papæ Nicolai prædicanda memoria, et sequentibus actibus, atque celebrandis definitionibus, non solum varia incommoda perpeti, verum etiam more sanctorum prædecessorum meorum pontificum in promptu habeo, si necesse sit, mortis sustinere discrimen.

XVI.

AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

(Anno 868.)

Commendat illi ecclesiam Laudunensem, dum Hincmarus episcopus Romam venit: Northmannum vero, nisi ablata restituat, excommunicari jubet.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et sanctissimo confratri nostro HINCMARO archiepiscopo Rhemensi

Illustrem Hincmarum Lugdunensem episcopum, desiderio visendorum sanctorum apostolorum lininum anhelantem, et libenter amplectimur, et adventum illius non solum non differimus, verum etiam ne ultra Kalendas Augusti stare audeat, gravitate apostolica, scientes illum tali voto spiritualiter posse proficere, prohibemus. Huic ergo in veniendo, sicut

auctoritas apostolica, sic faveat et episcopalis humanitas : quatenus episcopatus ejus omni careat per vestram sollicitudinem detrimento, dum prædiorum suorum, perverse a Nortmanno possessorum, liberalitate vestra per intercessionem nostram fuerit potitus augmento. Quapropter et Nortmannum scito auctoritate apostolica continuo ab ecclesiastica communione, nisi præsentialiter se omnibus Lugdunensis Ecclesiæ rebus exuerit, per tui oris officium repellendum, et venerabilem virum Hincmarum episcopum, si proposito Romam veniendi abusus, quod bene vovit, reddere non studuerit, transgressoris judicio, quod Deus averterit, puniendum. Quicumque igitur a tempore quo Romam venire cœperit, usque in id quo, Christo duce, ad propria remeaverit, in quibuslibet rebus illius Ecclesiæ quodlibet operatus fuerit detrimento, quoniam episcopatum ejus sanctitati tuæ specialiter post regem servandum committimus, tandiu se noverit sacramento corporis et sanguinis Domini fore privandum, quandiu sanctæ Lugdunensi Ecclesiæ, et tibi, ipsiusque pontifici, legitime, imo canonice fuerit satisfactum. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere.

XVII.

AD CAROLUM CALVUM REGEM,

(ANNO 868.)

Commendat regi Ecclesiam Laudunensem, dum ejus episcopus Romam venit.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio CAROLO excellentissimo regi.

Illustrem Hincmarum Lugdunensem episcopum, desiderio visendorum sanctorum apostolorum liminum anhelantem, et libenter amplectimur, et adventum illius non solum non differimus, verum etiam ne ultra Kalendas Augusti stare audeat, gravitate apostolica, scientes illum tali voto spiritaliter posse proficere, prohibemus. Huic ergo in veniendo, sicut auctoritas apostolica, sic faveat et humanitas regia : quatenus episcopatus ejus omni careat per vestram sollicitudinem detrimento : dum prædiorum suorum, perverse a Nortmanno possessorum, liberalitate vestra per intercessionem nostram fuerit potitus augmento. Sicut enim gaudemus cum serenitatem tuam erga statum ecclesiasticum, more prædecessorum principum, liberalem tam litteris audimus quam vocibus : sic nimirum, cum eam in aliquo distrahentem extra consuetudinem suam comperimus, tota valetudine contristamur. Quapropter et Nortmannum scito auctoritate apostolica continuo ab ecclesiastica communione, nisi se præsentialiter omnibus Lugdunensis ecclesiæ rebus exuerit, repellendum ; et venerabilem virum Hincmarum episcopum, si proposito Romam veniendi abusus, quod bene vovit, reddere non studuerit, transgressoris judicio, quod Deus averterit, puniendum. Quicumque igitur a tempore, quo Romam venire cœperit, usque in id quo, Christo duce, ad propria remeaverit, in quibuslibet rebus illius ecclesiæ quodlibet operatus fuerit detri-

mentum, quoniam episcopatum ejus gloriæ vestræ specialiter servandum committimus, tandiu se noverit sacramento corporis et sanguinis Domini fore privandum, quandiu sanctæ Lugdunensi Ecclesiæ, et vobis, ipsiusque pontifici legitime, imo canonice fuerit satisfactum. Optamus regiam excellentiam vestram sanctæ sedis apostolicæ scita consuetudinaliter observantem in Christo semper valere.

XVIII.

AD IGNATIUM ARCHIEPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

(ANNO 869.)

Ut gradu dejiciantur episcopi a Photio ordinati. Joannem metropolitam Silæi commendat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverendissimo et sanctissimo confratri et comministro nostro IGNA TIO patriarchæ Constantinopolitano.

Nec scriptura paudere, nec profecto lingua sufficit enarrare, quantas, o dilectissime frater, pro Ecclesiæ Constantinopolitanæ statu, atque pro tua specialiter erectione, certaminum palæstras decessor meus sanctæ memoriæ papa Nicolaus cum subjecta sibi Ecclesia indesinenter exercuit, et usque ad melioris vitæ transitum toleravit, adeo ut in ipso suæ migrationis articulo pro commendanda causa tua, vel Ecclesiæ tibi divinitus commissæ, nec scribendo sibi pepercit, nec pro hac, si non loquendo, saltem innuendo, cessaverit; donec officium duntaxat oris amitteret, et oculos penitus obseraret. Cujus affectum et nos quoque sumentes, sicut divina gratia ei successimus in honore, ita et merito successimus in labore, et sicut sudorum ejus et dispositionum tunc exstitimus communicatores, ita quoque nunc optamus et satagimus esse in cunctis observatores. Quanto vero gaudio quantaque simus exultatione repleti, percipientes auditu, quod de sanitatis tuæ recuperatione jugi gestabamus affectu, nec os exprimere nec calamus prævalet exarare. Unde benediximus Deo, et totius cordis jubilatione laudavimus, excitanti videlicet dilecti filii nostri Basilii principis et Augusti ferventissimum spiritum, non solum ad vindictam malefactorum, verum etiam ad laudem bonorum scilicet qui eripuit Ecclesiam Dei, dum quotidie, quia non consensit adultero, traheretur tam ad corporis quam ad animæ mortem, instar utique Danielis sanctissimam eripientis Susannam a sententia mortis, quam impudici presbyteri, qui videbantur regere populum Domini, non autem regebant, sed potius Photii more perdebant, nequiter extorserunt. Præterea quæ præfatus apostolicæ recordationis pontifex regulariter ac synodice tam de schismatico et mœcho Photio, et ordinatione, imo execratione ipsius, atque Syracusano Gregorio, quam etiam de specialiter et de compatiens tibi sanxerit et definierit, tenore valebis ejus epistolarum, quas super his diverso tempore Constantinopolim destinavit, patenter ediscere. Verum si ad notitiam tuæ beatitudinis non pervenerunt, a missis nostris has accipiens, ad instructionem tuam et monumentum fa-

turorum reserva; cognoscens interim, et certissime sciens nos a decretis ejus nullo modo discessuros, sed ejus sicut locum, ita et studium possidentes, ipsius, quantum ratione magistra possumus, vestigia secuturos: quatenus ad lucernam mandatorum ejus in hujus caliginosi sæculi loco gradientes, inoffensis pedibus, Deo duce, incedere valeamus. Quamobrem et in his, super quibus a nobis dispositiones et discretionem exigis, nil sequendum præter ejus divinitus inspirata decreta conspiciamus; præ omnibus et super omnia Gregorium Syracusanum; et Photium tyrannum et quos idem Photius in gradu quolibet ordinasse putatus est, ab episcoporum numero vel dignitate, quam usurpative ac fecte dedit, merito sequestrantes. Primo, quia Photius Maximo, et ordinatio ejus, vel potius execratio, istius ordinationi pene in cunctis videtur esse simillima. Secundo, quia sic se habet per decessorem meum apostolicæ sedis decretum, cujus judicium nusquam præcipiunt sacri canones retractari, dum tamen censeant eam in aliorum quæque renovanda seu definienda negotia persecrari: nosque convenit, ut prætulimus, ejus in omnibus constituta sectari. Tertio, quia Photius vir forensis, curialis, neophytus, invasor, atque adulter, nec non et anathemate condemnatus existens, nihil habuit se [f., quam se] sequentibus propinaverit. Photio certe, præsidente auctore, dictum est ab anathematizatis: Consecratus non solum non accipit Spiritum sanctum, sed et quod antea habuit flamen aufertur ab eo: verum quamvis hoc tyranni Photii dictum favore, ipseque super hujusmodi sententia delectatus, cum male a se promotis, ei consensum præbuerit, quamvis etiam non iis, de quibus hoc frustra dictum est valeat coaptari: quia tamen veraciter dictum est, eorum magis damnationi procul dubio congruit, qui ab anathematizato et damnato Photio, per impositionem manus, non lucrum, sed vulnus in capite susceperunt. In quo ergo judicio judicaverunt, secundum Evangelium (Matth. vii), judicandum est de eis, et in qua mensura mensurati sunt, est eis utique remetendum, atque pro magno illis habendum, si saltem sero ad te pastorem suum, quem post Christum olim jam, et per Christum utique consecuti sunt, repedantes, ac sine majori temporalique promotione, Domino contrito corde humiliorumque spiritu famulantes, bona studuerint expectare futura. Cæterum de Paulo Casariensi, de quo sermo a te multus est habitus, interim, quod de cæteris qui a Photio promoti sunt, decrevimus observandum, jure statuimus. Præterea persecutionum tolerantia, vel palæstræ certaminum quas adversus tyrannum vel mœchum pro veritate multipliciter exercuisse testaris, suam habent profecto mercedem, et immarcescibilem præstolantur a cœlestium bonorum largitore coronam. Sane cætera Ecclesiæ beneficia largissime consequatur, et honore competenti, tam apud sanctimoniam tuam penes omnes, merito perfuatur. De his autem sacerdotibus vel clericis qui a beate memoriæ patriarcha Methodio, vel a sancti-

monia tua consecrati sunt, hæc forma servabitur, ut siquidem sunt inter eos qui, gratia Dei, confortante invasori Photio restiterunt, per nullumque modum inhonorantiæ vel contumeliæ fraternitatis tuæ, aut putativæ depositioni communicaverunt, sed et varias tecum ob hoc tribulationes et exsilia, quin et depositiones pertulerunt; hos beatos, et ter beatos dixerim, et inter Christi confessores connumerandos decreverim; adeo ut habeant insignem in ea, quæ apud vos est, Ecclesia locum, et præcipua circa dilectionem tuam fiducia perfuatur; ita ut secundum multitudinem dolorum ipsorum, consolationes tuæ animas eorum lætificent, more scilicet Dei qui reddet singulis secundum opera ipsorum. Porro cæteris qui ex consecratione fraternitatis tuæ sunt, et sive sponte sive vi se ad Photium contulerunt, si sub satisfactione libelli, cujus exemplar missis nostris commisimus, ad te remeaverint, quamvis contra professionem vel subscriptionem suam egerint, ac multipliciter adversus summum sacerdotium tuum, et in contemptum sedis apostolicæ exarserint, eos generaliter in suis gradibus confirmantes, ignoscendum decrevimus. Discipuli enim sumus mitis et misericordis Magistri, qui, apostolorum principe teste, passus pro nobis, nobis reliquit exemplum ut sequamur vestigia ejus, qui peccatum non fecit, ut nos scilicet lucrifaceret, nec inventus est dolus in ore ipsius: et tamen cum malediceretur, non remaledicebat, et cum pateretur, non comminabatur (I Petr. ii). Si qui autem ex iis sunt qui aliter vel in Deum, vel adversus constituta Patrum, quia et ipsa Dei Spiritu prolata consistunt, deliquisse vel excessisse probantur, hos volumus, adhibita sibi nostra quoque auctoritate, a pontificio tuo regulariter examinari, et paternis deflitionibus amodo et deinceps omnino submitti. Cum enim beatus Petrus Domino non dicat: Si peccaverit in te, sed in me, fra'ter meus, dimittam ei usque septies? (Matth. xviii) apte datur intelligi ea nos fratribus impunita posse dimittere, quæ in nos, non quæ in Dominum, vel in Dominica constituta, patrantur. Dicit enim Scriptura: Si peccaverit homo in hominem, rogabit pro eo sacerdos; si autem in Deum peccaverit, quis rogabit pro eo? (I Reg. ii.) Sane hos qui in nefando conciliabulo, quod in injuriam et derogationem sedis apostolicæ Constantinopoli factum est, voluntarie subscripsisse probantur, cujuscunque sint ordinis vel professionis, nulla venia dignos esse, nisi multa miseratio ejusdem, quam lædere nisi sunt, apostolicæ sedis occurrat, evidentissima ratio docet, et multifaria majorum sanctio manifeste demonstrat.

Quin et universalis Chalcedone habita synodus adeo hujusmodi temeritatem detestata est, ut in sententia quam in Dioscorum protulit, hoc maxime memorare videatur, cum de ipso dicit (conc. Chalced., act. iii): Secundis excessibus priorum iniquitatem valde transcendit: præsumpsit enim et excommunicationem dictare adversus sanctissimum et beatissimum archiepiscopum magnæ Romæ Leonem. Prio-

rem autem iniquitatem, pravitatem utique dicit hæreticam. Unde nota quod Dioscorus secundis excessibus, quos in excommunicatione Romani papæ dictata patravit, etiam hæresim Eutychanam valde transcendisse referatur: hinc et Anatolius ait: Propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit domino archiepiscopo Leoni.

Nam et adversus reverentiam tuam inter cætera hanc unam calumniarum in te illatarum, quasi accusationem texuerunt æmuli tui, opinantes videlicet, tanquam in contemptum reverentiæ mentionis papæ Benedicti erectus, in contumeliam illius, nec epistolam ejus suscipere, dicti Dioscori more, consenseris. Quia ergo in causa, quam in te impingere fallacibus accusationibus tentaverunt, illi veracibus probationibus inveniuntur obnoxii, idcirco ipsi potius iudicium quod judicaverunt subire, et sententiam quam protulerunt incurrere, Simonis nexibus irretiti, jure debent. Ergo fraternitas tua curet necesse est, ut sententiarum capitula, quæ synodice in Ecclesia Dei, ubi sanctum corpus apostolorum principis Petri requiescit, pro abolendis profanis conciliis, Constantinopoli a Photio, tam adversus sedis apostolicæ reverentiam, quam adversus sanctimoniam tuam congregatis, communi consonantia promulgavimus, apud vos in synodo cunctorum subscriptione roborentur, et in singularum archivis ecclesiarum provide recondantur. Postremo reverendissimum et sanctissimum communem fratrem nostrum Joannem metropolitam Sylæi beatitudini tuæ magnopere commendamus: de quo videlicet fraternitatem tuam nolumus ignorare, quoniam quibuscumque mœroribus vel molestiis ex tot accidentibus vobis incommodis cor nostrum fuerit vulneratum: quia sicut scriptum est: *Legatus fidelis sanitas* (Prov. xiii); ita medicamento ipsius fidelis legationis, quod in vobis hinc turbide diuturna hucusque mœstitia sauciaverat, est sanatum: ut pene nil residuum, quod exinde sanitate indigeat, idem vir prudentissimus in pectore nostro reliquerit. Quamobrem consolatione multa dignus habendus, et a sancta fraternitate tua quiete, refrigerio, et omni est veneratione ditandus, atque in ecclesiasticis negotiis diligentissime moderandis irremote tenendus; propter quæ videlicet ipse pericula infinita, non solum per mare, sed et per aridam gradiendo sustinuit; quin potius penes nos demorans, et causa tui jugiter pulsans, et continuas nobis molestias irrogans, neque quaslibet sibi serias contulit, nec ullam quotidiano labori nostro requiem delit. Sanctam fraternitatem vestram optamus nunc, et semper, et in Christo bene valere, dilectissime ac sacratissime comminister. Data quarto Idus Junii, indictione secunda.

XIX

AD BASILIUM IMPERATOREM.

(Anno 869.)

Gratias agit ob ejus pietatem erga sedem apostolicam. Delinquentibus indulgeat, excepto tamen Photio

schismatico. Capitula Romana contra Photii pseudosynodum Constantinopoli in synodo cunctorum subscriptione roborentur. Basilium Petrum, Zosimum et alium Basilium petit sibi tradi. A bono proposito nolit recedere.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, Deo amabili ac piissimo imperatori BASILIO Augusto Christianissimo et desiderabilissimo filio.

Legationis excellentiæ tuæ præstantissimos gerulos ad antecessorem meum apostolicæ recordationis papam Nicolaum destinatos, nos licet indigni, quoniam ita Dominus imperavit, vices ejus adepti suscepimus innumerasque laudes et gratiarum actiones tota mente totaque prorsus intentione Deo persolvimus; nimirum, qui facit magna, et inscrutabilia, et mirabilia, quorum non est numerus, quique omnia jura regnorum, omniumque continens potestatem, his tuum diebus suscitavit cœlitus protectum imperium, per quod apostolica sedes ipso auctore cœptum pro Ecclesia Constantinopolitana pietatis opus consummaret, et ejus jam jamque removens funditus casum instauraret, tandem aliquando gratulabunda, qui male ceciderat, statum, et mercenario, quinimo lupo rapace non parcenti gregi, penitus sequestrato, rectorem ei redderet proprium, et pastorem reformaret legitimum. Igitur, o quam vobis est illa laudabilis et omnibus veneranda, quam, inquam, est sedes apostolica laudabilis, et merito, a cunctis mortalibus efferenda, quæ semper catholicis subvenire consuevit, quæ semper gaudere cum gaudentibus, et flere cum flentibus non cessavit! Sed et tu, felix imperator, et multis præconiis dignus, qui verborum semina divinatorum, non ut ager petris, aut spinis, aut vepribus occupatus, sed ut terra bona corde hono suscipiens, fructum multiplicem attulisti, et quasi verus Ecclesiastes, mox perceptis habentis imperii, Ecclesiæ paci consulere magis quam ad cæteras res humanas attendere præcurasti, ac per id alter quodammodo Salomon, id est *pacificus*, temporibus nostris apparuisti: audisti quippe verba Dei Patris tui, et non dimisisti legem Ecclesiæ matris tuæ; adeo ut, quod decessori tuo pro ea suggerebatur, ipse perfeceris. Et quia, secundum Scripturam, *nemo est qui possit corrigere quem Deus desuperit* (Eccle. vii), eo incorrecto, divina permissione deficiente, ipse correctiones ejusdem ecclesiæ operari satagis. Intellexisti enim, ut litteræ tuæ mansuetudinis innuunt, quibus vulneribus sauciata, te cœlitus consecuto imperium, quæ apud vos est, manebat Ecclesia; et quod hæc sedes hujusmodi mederi posset vulneribus, magistris fidei nostræ scrutatis, liquido didicisti. Atque ideo hæc curare cupiens apostolicæ sedis decreti remedium sanissime requisisti; cujus nimirum medicamentis Ecclesia Constantinopolitana, sæpe præsulibus ejus languentibus, infirmata, pristinam sospitatem vigoremque resumpsit. Nam quibusdam ipsorum nonnunquam errantibus, quibusdam vero imminentis persecutionis injuriam sustinentibus, hæc semper subvenire non

desistit, illis scilicet tramitem directionis ostendens, A istus pietatis manum semper extendens.

Itaque, filii charissime et venerabilis semper Au-
guste, noveris, quidquid erga sanctissimum fratrem
et coepiscopum nostrum Ignatium, vel circa schi-
smaticum Photium, divinitus inspiratum et justitiæ
zelo succensum te litteris intimas peregissem, nobis
et universæ Occidentalium Ecclesiæ per omnia pla-
cuisset; præsertim cum nil egeris præter quod [fort.,
præter ea quæ] apostolica sedes cum totius Hesperis
præsulibus jamdudum agendum [agenda] decrevit,
et, nulla mora interveniente, perficendo mandavit :
quæ videlicet cum his omnibus propter id cœlitus
protecto imperio tuo grates multifarias reddunt, et
humillimæ obedientiæ tuæ præconia laudibus eximiis
indagare [inclamare] non desinunt. Porro de sacer-
dotibus vel cæteris qui contra pacem Ecclesiæ fac-
ientes, unitatem ejus scindere præsumperunt, et
in fratrem et coepiscopum nostrum multifariam
commisisse probantur; super quibus etiam decre-
tum ab apostolica sede clementia tua more prisco-
rum principum postulat : sciat dilectio tua quia
sicut diverso modo deliquisse referuntur, ita diversis
eos definitionibus subijci non inconvenienter opor-
tere perpendimus. Quorum tamen differentias apo-
stolicæ sedis legatis, una cum fratre et comministro
nostro Ignatio convenientibus, quemadmodum vobis
desuper datum est, moderandas commisimus. Verum
quia pietas tua cum ecclesiastica misericordia nos
circa illos ad id quod humanius est exhortatur, te
nolumus ignorare quoniam ultra quam dici possit
hinc, fateor, incore comprimimur immensoque do-
lore constringimur, eos nimirum non solum beatæ
memoriæ decessoris mei papæ Nicolai, quibus et
ipse subscripsi, justis sanctionibus creberrime per-
cellentibus, verum etiam sanctorum Patrum regulis
severissime, seu quodammodo peremptorie punien-
tibus. Verumtamen propter pacem Ecclesiæ facilis
obtinendam, propterque tantam multitudinem, si
tamen respuerint, misericorditer liberandam, ut
cum sancto Gelasio papa dicamus (epist. 6) : Neces-
saria rerum dispensatione constringimur, et apo-
stolicæ sedis moderamine convenimur, sic canonum
paternorum decreta librare, et retro præsulum præ-
decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ
præsentium necessitas temporum restaurandis eccle-
siis relaxanda deposcit, adhibita consideratione di-
ligenti, quantum potest fieri, temperemus; quod et
nos æqua possumus pro lucrandis fratribus ratione
prosequi, et temporum necessitati consulendo peni-
tus imitari; Photii duntaxat ordinationem ab hujus
moderamine pietatis interim prorsus excipientes,
eamque [fort., eumque] passim et præter examen
nullatenus admittentes. Dicit enim altisona Ecclesiæ
tuba, sanctus videlicet sedis apostolicæ papa Leo,
cujus sententiam quidquid ubique catholicum est,
velut cœleste miratur, celebrat, et veneratur oracu-
lum : Cum sepe quæstio de male accepto honore
nascatur, quis ambigat nequaquam istis esse tribuen-

dum quod non doceatur fuisse collatum? Neque
enim inter Photium mœlichem et Maximum Cynicum,
a synodo secunda damnatum, vel inter ordinationes
hujus et illius distinctionis aliquid esse conjicimus.
Atque ideo pari sine constringi debere videntur, qui
par labuisse cum eo principium modis omnibus
comprobantur. Siquidem et juxta quod præfatus
magniloquus pontifex universis per Cæsariensem
Mauritaniam constitutis episcopis scribit (epist. 91) :
Difficile est ut bono peregantur exitu, quæ malo sunt
inchoata principio. Et infra : Non ergo in cujusquam
persona prætermittendum est, inquit, quod in statu-
tis generalibus continetur, nec putandus est honor
ille legitimus, qui fuerat contra divinæ legis præcep-
ta collatus. Et certe fidelissimus et prudentissimus
vir Basilii imperialis spatharius et preces vestras
nobis pro his in perceptis ordinibus recipiendis mul-
tiplices detulit, et adeo constans et continuus penes
nos in precibus perstitit, ut si non legitime recipi
posse quoquomodo crederentur, ipsius, ut ita dica-
mus, insolentia victi, recipiendos esse profecto sta-
tueremus.

Verum et circa hos post reversionem missorum
nostrorum, postque rerum gestarum nobis expositas
differentias, et indagatas liquidius personarum, cul-
parum et profectionum qualitates, atque distantias,
si quid miserationis impartiendum, docente Deo,
apud quem omnia possibilia sunt, nobis fuerit rese-
ratum, non erimus penitus inflexibiles; nimirum
qui semper ad omne bonum cupimus existere suasi-
biles. Volumus ergo, pro vestræ pietatis industriam,
illic numerosum celebrari concilium, cui nostri quo-
que missi præsidentes, et culparum personarumque
differentias liquido cognoscentes, juxta quod in man-
datis acceperunt, singulorum libere discretionem exer-
ceant : in quo videlicet sacro cœtu exsecrando vani-
tates concilii, quod adversus sedis hujus actum est
prorsus injuriam, cuncta decernimus exemplaria,
prorsus a possessoribus suis ablata, in mediumque
delata, contemplantibus cunctis, igni cremari; nec
superesse apud quemlibet ex his omnibus saltem
unum iota, vel unum apicem, nisi forte quis totius
clericatus, imo totius nominis Christiani dignitate,
anathemate percussus, carere voluerit. Non enim nos
tam detestandum collegium, nisi Ariminensi sub
Constantio, vel Ephesino a Dioscoro congregato
latrocinio comparandum decernimus. Accendatur
circa protectorum tuorum reverentiam, beatorum
videlicet apostolorum principum, filii dilectissime,
tuæ zelus pietatis, et tantorum ficta commenta præ-
stigiolorum remanere nullo modo penes aliquem pa-
tiatur : sed et si quisquam hæc defendere, vel oc-
cultare, sibi que in posterum fortasse reservare ten-
taverit, tua publicis legibus promulget multiplex
sapientia, quid hujusmodi persona post imperiale
debeat edictum redargutionis incurrere, vel quantum
conveniat, si non correptionis, saltem correptionis
incidere; quatenus per hoc, pura de cætero conscien-
tia, cum Psalmista veraciter canere valeas : *Odium*

congregationes malignorum, et cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas, etc. (Psal. xxv). Insuper exhortamur, et salubri suadere studio procuramus, ut imperatoris instantiæ vestræ annisu, sententiarum capitula, quæ synodice in ecclesia Dei, ubi sanctum corpus apostolorum Petri principis requiescit, pro abolendis profanis conciliis, Constantinopoli a Photio, tam adversus sedis apostolicæ reverentiam, quam contra fratris et comministri mei Ignatii pontificium congregatis, communi consonantia promulgavimus, apud vos in synodo cunctorum subscriptione roorentur, et in singularum archivis ecclesiarum provide recondantur. Porro divinitus protectum imperium tuum precamur, ut Basilium, Petrum, Zosimum, et alterum Basilium, qui scelestorum suorum conscii, et cupiditatis ardore succensi propositum deseruerunt, et sine commendatitii litteris Constantinopolim properaverunt, ad nos per præsentem apostolicæ sedis missos remittat; quatenus cum professionem, et loca, quæ propter Deum primitus elegerunt, repetierint, et tibi cœleste præmium conferatur, et illis suarum lucrum animarum, divinitate propitia, concedatur: alias autem, si sanctorum Patrum regulæ calcari minime, vel contemnitentantur, eos impune profecto nullus penes se retinere prorsus audebit: apud nos quippe a rudimentis ablaectati, et sanctæ sunt conversationis habitum consecuti, quin et in monasteriis nostris officium presbyteratus adepti: interim tamen eos, quod sint excommunicati, donec ad nos redierint tanquam sacrorum violatores canonum, cognoscere volumus.

His ita prælibatis, obsecramus divinitus redimitum tranquillitatis tuæ caput, in cœpto pietatis opere circa fratrem et sacerdotem meum Ignatium persistere, atque a decretis apostolicæ sedis in nullo quoquomodo deviare, sed promulgationibus ejus arctius hærens, a proposito noli recedere, et quousque unitas fiat Ecclesiæ, nulli stude, quæsumus, desidiæ cedere. Nemini quippe profuit unquam bonum ut cœpisse, et minime consummasse. Quamobrem, regnum quod temporaliter assecutus es, perenniter a lipiscaris coronamque pro corruptibili capias incorruptam, hoc pietatis opus perficere satage, perfectumque coram summo agonôtheta Christo representare decerta. Postremo dilectos fratres meos, Donatum scilicet sanctæ Ecclesiæ Ostiensis, et Stephanum sanctæ Ecclesiæ Nepesinæ reverendissimos et sanctissimos episcopos, atque filium meum Marinum apostolicæ sedis diaconum, consiliarios nostros, tuæ commendantes pietati, precamur ut eos ob amorem præcipuorum apostolorum Petri et Pauli, a quorum sede mittuntur, benigne suscipias, et tanquam nobismetipsis aures credulitatis accommodes; familiaritatis videlicet tuæ fiduciam illis impendens, et præfatos in eis eximios intercessores tuos apostolos reverenter attendens, quos ut celeriter ad nos remittas obnixè deprecamur. Cupimus enim tam de sanctæ Ecclesiæ redintegrato statu, quam de inco-

lunitatis tuæ concessio divinitus dono, semper in domino gratulari; ac per [propter] hoc hortamur et deprecamur, ut apud vos nullam moram sustinere faciatis, sed tuæ benignitatis solatio freti velociter de omnibus, quæ illic secundum Deum geruntur, nos adventu suo constituent lætiores.

Commendamus etiam clementiæ tuæ tam reverendissimum et sanctissimum fratrem nostrum Joannem metropolitanum Sylæi, qui a fratre et coepiscopo nostro Ignatio ad sedem apostolicam directus est, quam etiam gloriosum et spectabilem virum Basilium imperialem spatharium, qui cum eo a Deo conservando tranquillitatis tuæ imperio destinatus est, qui tanta, postquam illinc profecti sunt, offendicula (ut didicimus, pertulerunt, ut nullum properantes pene periculorum, quæ Paulus in Epistolis suis dinumerat (*II Cor. xi*), evasisse videantur. Quapropter dignis sunt vicissitudinibus a pietate vestra remunerandi, qui pro ecclesia Christi, proque injuncta sibi a pietate tua legationis consummatione tot ac talia subire promptissime consenserunt. Alterum vero nominatum in scriptis tuis metropolitanum, Domino dispensante, non vidimus; quia enim, sicut iste a reverendo patriarcha Ignatio, ita seorsum illa a Photio tyranno mittebatur. Volens Deus ostendere non in duo Ecclesiam suam fore scindendam, quod videlicet malum Jeroboam quondam in Israel rex impius egit (*III Reg. xii*). Nolens etiam nos auctoris hujusmodi schismatis nec ipsam quoque visionem percipere, antequam ad nos perveniret, justo judicio suo pelagus cooperuit eum; et qui populum dividerat, Dei divisa est super eum aqua, devenitque in profundum tanquam lapis. Verum si forte movetur a Deo redimitum imperium vestrum, quia præfati legati penes nos diutissime morati sunt, precamur, et obnixè flagitamus, non eis imputetur, nimirum qui, ut dimitterentur, non horis, non momentis, non denique clamantes atque pulsantes ullis intervallis parcere consentiebant, sed instantibus et irremotis laboribus, et sollicitudinibus omnium ecclesiarum Dei, quas secundum Apostolum circumferimus (*II Cor. xi*), ascribatur.

Non enim requies ulla nobis nec otium fuit, a die perventionis eorum, tunc videlicet Ecclesiæ, quæ apud vos est, causam tractantibus; nunc aliarum quoque partium mundi negotia more [motu] perpeti disponentibus; præsertim cum ad hanc solam controversiam, qua pro Ecclesiæ Constantinopolitanæ commotione petitur, digne modificandam, licet prolixum fuerit, ipsum tempus non sufficere crederetur revera, quam interius, et omni diligentia nos oportebat examinare, ac eorum quoque qui longe sunt fratrum et coepiscoporum nostrorum super hoc consensus, imo consilia præstolari. *Salus enim*, teste Salomone, *ubi multa consilia (Prov. xi)*. Non enim in aliquem horum hinc indignetur vestra tranquillitas, nos non propriæ voluntatis impeditit aliqua tarditas, sed multiplex prohibuit numerosarum ecclesiarum per inlustriam nostram sublevandarum pro-

perare necessitas. Piissimum imperium vestrum A gratia superna custodiat, eique omnium infidelium gentium ferocitates ad exaltationem sanctæ Ecclesiæ potenti virtute substernat.

XX.

AD PROCERES REGNI CAROLI CALVI.

(Anno 869.)

Hortatur ut Carolum regem deterreat ne invadat regnum Lotharii, et ut Paulum ac Leonem legatos suos benigne suscipiant.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, omnibus gloriosis ducibus, comitibus, et cæteris primatibus in regno Caroli excellentissimi regis constitutis.

Omnes quidem virtutes Christi cultoribus sectandæ sunt, sed nulla utilius quam pax cum dilectione B mutua inter omnes, et maxime inter sublimiores personas, custoditur et colitur. Quanto enim quis sublimior, tanto ad mores suos quosque trahendum constat esse facilius. Ideoque his præsentibus oportune moneo, suadeo, et exhortor apicibus, quo pacis bonum in omnes, sed præcipue inter sublimiores mundi principes, ædificare et construeri satagatis. In hoc enim dilecti filii mei regis vestri regnum citius poterit incolume permanere, si neminem ille concutiens, a nullo concutiatur. Non autem ignorare vos credo, qualiter desiderabilissimus et spiritualis filius meus Ludovicus, piissimus et a Deo protectus imperator, non ut quidam adversus sanctæ religionis filios, non contra fidei Christianæ domesticos, sed adversus filios Belial, adversus Christi inimicos, C præcipue pro nostra securitate, proque multorum liberatione fidelium, qui finetenus apud Samnium, et circumquaque regiones, jam jamque periclitabantur, ita ut etiam fines nostros infestatio propemodum Sarracenorum invaderet, egressus a summo sublimitatis propriæ solio, et a pacatissimæ requiei suæ fundamine, non corpori parcat, non æstibus, non algoribus, non denique ullis eventibus cedat : sed omnia incommoda, omnia discrimina pro Christi nomine tolerans, nihil est quod pro Christianorum ereptione recuset arripere, nihil est quod pro fidelium quiete ac pace declinet assumere. Denique non modicam Ecclesiæ sanctæ quietem per eum divina pietas operata est; nec modicæ paganorum vires fortitudine superna prostratæ sunt. Siquidem sæpius hostes, tanquam mures cavernis suis egressos, ad sua latibula terga vertere compulsi, et brachia contra nostros exerta potenti virtute dissolvit. Quin et nobis omnibus, qui longe fuimus et qui prope, magnæ securitatis præsidia contulit : dum scilicet nonnullos eorum postravit, nonnullos etiam ab eorum superstitione convertens, Christi fidei et veræ religionis timera sectari perdocuit. Qua de re ratum ducimus, vestram commoneere dilectionem, quo præfato glorioso regi vestro, et filiis ejus suggerere satagat, et prudenti consilio suadere contendat, quatenus nec suis mori us, nec aliorum suasionibus impulsus, quæ tanti principis et tam pii Augusti sunt, invadere vel

sollicitare consentiat; eorum videlicet, quæ cur sint in regno gloriosæ memoriæ Lotharii quondam regis germani sui, ad se suffragantibus cunctis legibus, non tam pro fraterna successione, quam pro paterna dispositione, hæreditario jure pertinere probantur. Qui enim concutit fines, et sollicitat homines, qui sub moderamine quondam jam nominati regis erant, illa quæ Dei sunt, et Ecclesiæ utilitati conveniunt, concutit : et qui hunc avaritia victus commovet, magnum procul dubio Ecclesiæ dispergit augmentum. Iniquum præterea est ut quod fratres sibi mutuo, pro integra inter se ac nepotes suos custodienda parte regnorum, quam singuli distincta sorte perceperant, juramentis terribilibus sponponderant, impia prævaricatione violetur, vel cujusquam cupidinis fomite temereatur : cum potius pio conveniat affectu fratrem fratri, ac patruos nepotibus, totius præsidium conferre juvenis, et secundum promissam invicem juramento fidem, omnis auxilium præstare solatii. Præcipue jam fatum inclutum regem vestrum, qui hunc nepotem suum, magnum scilicet Augustum, de patris proprii dextra, cum omnibus quæ ad eum pertinere viderentur, ad fovendum roborandumque pro viribus veluti secundus pater accepisse dignoscitur. Iniquum autem et instar sacrilegii est, ut qui se ultro pro salute fidelium, et maxime pro sanctæ Romanæ Ecclesiæ matris suæ defensione, tot periculis offert, a cæpto pietatis alicujus factione stimulatus recedat opere, atque ad patriam coactus vindicandam procedat hæreditatem. Verum quisquis suo vitio tam sancto labori, cupiditatis æstibus accensus, aliquid impedimentum præstiterit, condignam profecto, apostolica sede sanciente, luet cum suis fautoribus ultionem. Unde si quisquam vestrum hujus diabolicæ ambitionis auctorem sectatus fuerit, vel ei quoquomodo in rapinis concupiscenti favorem contulerit, anathematis vinculis innodabitur, ac pro hoc a regno Domini separatus, cum impiorum omnium capite, quod est diabolus, merito deputabitur. Attendat ergo rex prudentissimus, vestris quoque probabilibus consiliis adhortatus, ne iniquorum suasionibus cedat, nec sinistra machinantibus aures accommodet : sed proprio jure contentus, quæ sua non sunt usurpare non tentet, nec invadere quocunque modo nitatur, quomodo invasum non modicum potest invasori generare discrimen. Ne itaque jam memorato dilectissimo filio meo, domino semper Augusto, causam Dei exsequenti, hæreditatem Domini vindicanti, ac ipsius bella prælianti, quodlibet offendiculum præparet, quo sanctæ Dei Ecclesiæ quavis ex parte impediatur utilitas, vel profectus fidelium excludatur. Alioquin manum apostolicæ sedis cum eodem piissimo principe fortiter esse comperiat, et arma non tra illi munimina validissima conferentia, summo agonotheta nobis concertante, et beatorum principum apostolorum intercessione cooperante, præparata sine cunctatione prænoscat. Hos præterea missos apostolicæ nostræ sedis, Paulum et Leonem venerabiles episcopo, dilectos consiliarios nostros, quos pro pace et concordia

sanctæ Dei Ecclesiæ illuc destinavimus, ab reverentiam principum apostolorum Petri et Pauli benigne suscipite, et ea quæ vobis pro utilitatibus Christianæ fidei atque religionis dixerint, aure cordis percipientes, ad effectum perducere festinate. Optamus gloriam vestram in Christo bene valere. Data Nonis Septembris, indictione III.

XXI.

AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CALVI CONSTITUTOS.

(Anno 869.)

Ut Carolum regem deterreant ab invadendo regno Lotharii, et Paulum ac Leonem missos a se legatos benigne suscipiant.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimis et sanctissimis fratribus et coepiscopis nostris in regno Caroli gloriosi regis Ecclesiam Domini gubernantibus.

Inter exordia pontificatus mei pacis studium præ cæteris virtutibus prædicanti suadendique arripuisse memini. Quippe qui noverint quod in Dominicæ nativitatæ principio cælestis militiæ visus sit exercitus, qui clamavit : *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis (Luc. x)*. Ubi profecto solerter attendendum est, quia sicut pastores, qui super gregem suum præ cæteris vigilaverunt, tanti tripudii videre præ cæteris gaudia meruerunt : ita nos qui pastores dicimur, tunc cælestium honorum lætitiâ adipisci merebimur, si super oves Dominicas sollicitè vigilemus ; ne videlicet has vel per insidias odii seu discordiæ vorax lupus invadat, vel per cupiditatem avidus ille leo deglutiât, qui, ut princeps apostolorum scribit, rugiens circuit quærens quem devoret (*I Petr. i*). Ideoque, fratres charissimi, nunc etiam id ipsum repeto, id ipsum oportune vel importune suadeo, prorsus efflagito. Quamobrem ut pacis seu dilectionis vinculum, quæ major est omnibus virtutibus et holocaustibus, vestra quoque sanctitas insolubiliter inter omnes, sed præcipue inter sublimiores personas observari doceat, indesinenter adhortor. Quapropter illud a vobis exigo, ut solliciti existentes, si quos senseritis velle filii nostri gloriosi regis vestri Caroli fortassis animos ad invadendum regnum, quod defuncto quondam inclyto rege Lothario, ad dominum desiderantissimum filium nostrum piissimum imperatorem rediit, jureque hereditario illi debetur, nequiter incitare ; vos, qui spirituales estis, horum carnales voces, quin potius et ipsum excellentissimum regem, ac filios ejus tanquam veri episcopi, a tanto compescere piaculo studeatis. Quinimo ad favorem et opem ejus hunc inflammantes hortemini, atque sicut eum in fide sua tanquam alter pater suscepit, ita foveat, et hunc ut proprium genitum amplectatur. Iniquum enim, et instar sacrilegii est, ut qui se ultro pro salute fidelium, et maxime sanctæ Romanæ Ecclesiæ, matris scilicet omnium Dei ecclesiarum, defensione, tot mortis casibus offert, alicujus factione stimulatus, a cæpto pietatis recedat opere, atque ad patriam vindicandam procedat hereditatem. Non

enim debet paternam hæreditatem ille dimittere, qui, Deo gratias, non ignorat Naboth Jezrahelitam pro sola paterna vinea, etiam contra regem impium defendenda, usque ad mortem lapidum pervenisse (*III Reg. xxi*). Verum si et labor alicujus ambitione impediatur, quoniam paternum deseri patrimonium subripiantibus non oportet, per quem quid tale contigerit, una cum fautoribus et sectatoribus suis, dignam parèntique animadversionem exsolvet. Et si quis vestrum tam nefariæ temeritatis auctorem vel tacendo fugerit, vel non resistendo consenserit, non jam pastoris, sed mercenarii nomine se noverit fore censendum : et quia jam non pertinebit ad eum de ovibus, non pertinebit consequenter de pastoralibus dignitatibus. Hos præterea missos apostolicæ nostræ sedis, Paulum et Leonem venerabiles episcopos, dilectos consiliarios nostros, quos pro pace et concordia Dei Ecclesiæ illuc destinavimus, ob reverentiam principum apostolorum Petri et Pauli benigne suscipite, et ea quæ vobis pro utilitatibus Christianæ fidei atque religionis dixerint, aure cordis percipientes, ad effectum ducere festinate. Optamus sanctam fraternitatem vestram in Christo bene valere. Data Nonis Septembris, indictione III.

XXII.

AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

(Anno 869.)

Benevolentiam suam Hincmaro pollicetur, eumque hortatur ut operam suam interponat, ne regnum Lotharii quisquam invadat. Legatos denique Paulum et Leonem commendat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et sanctissimo confratri nostro HINCMARO archiepiscopo Rhemensi.

Sanctimonia tua quam fuerit apostolicæ memoriæ papæ Nicolai familiaris, non forte dedit oblivioni. In cujus videlicet familiaritatis sinu nos quoque te recipièntes, fiduciam penes apostolatam nostrum fraternitati tuæ gratanti mente offerimus. Præterea noveris misisse nos epistolas quasdam in Gallicanarum partium regiones, tam reges, quam præsules, et omnes omnino regnorum primates, ad comprimendum ambitum, et unicuique jus proprium reservandum, competenter admonentes, cohortantes, suadentes, contestantes, prohibentes, et deterrentes.

Cujus rei sollicitudinem sanctitas tua speciali quodammodo certamine suscipiens, vice nostra tam reges quam cæteros Dei vel mundi ministros, admonendo, suadendo, et prohibendo, a cupiditatis vel avaritiæ vitio comprimat et compescat : ut scilicet unusquisque suis contentus alienum non subripiat, non sollicitet, non usurpet. Præcipue ut regnum quondam regis Lotarii, quod charissimo filio nostro domino imperatori jure debetur, vel homines in eo degentes, mortalium nullus invadat, nullus commoveat, nullus ad se conetur inflectere. Quoniam si per hujuscemodi temeritatem charitatem scindere, concordiam dividere, invidentiæ facibus inardescere, cupiditatis aestibus anhælare propinquitatem

telo crudelitatis percussere, scandalum in Ecclesia Dei generare non pertimescit, non solum per mediocritatis nostræ ministerium, Deo auctore, viribus infirmabitur, verum etiam vinculis anathematis obligatus, nomine Christianitatis privatus, cum diabolo, quem super hoc imitatur, omnino locabitur. Tua vero reverentia, si in hoc strenue secundum datam sibi divinitus sapientiam laboraverit, nostræ sibi, ut prætulimus, familiaritatis fiduciam non dubitet modis omnibus tribuendam, nec diffidat benevolentiam nostræ benignitatem, cum necessitas exegerit, suis opportunitatibus adfuturam. Hoc præterea missos apostolicæ nostræ sedis, Paulum et Leonem venerabiles episcopos, dilectos consiliarios nostros, quos pro pace et concordia Dei Ecclesiæ illuc destinavimus, ob reverentiam principum apostolorum Petri et Pauli benigne suscipe, et ea quæ tibi pro utilitatibus Christianæ fidei atque religionis dixerint, ore cordis percipiens, ad effectum ducere festina. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data Nonis Septembris, indictione III.

XXIII.

AD PROCERES REGNI LOTHARII.

(Anno 869.)

Post mortem Lotharii regis, hortatur ut fideles sint Ludovico imperatori illius fratri, cui regnum hæreditario jure debeat.

ADRIANUS-episcopus, servus servorum Dei, omnibus primatibus et gloriosis comitibus consistentibus in regno domni Lotharii, quondam magni imperatoris, et genitoris domni Ludovici imperatoris.

Perfectæ procul dubio charitatis est bonum, secundum Apostolum, gaudere cum gaudentibus, et flere cum flentibus (Rom. XII). Unde quia Lotharius quondam rex vester divina de hoc sæculo jussione ingravavit, vos de obitu ipsius valde tristes effectos, et lugubri doloris ingentis amaritudine, utpote viros fideles, repletos esse cognoscimus, carnalique affectu ejus nunc transitum flere: noster non minus apostolicus animus vobis compatiens et condolens, non solum pro æterna illius requie atque salute, sed etiam pro præsentî consolatione vestra, pro pace, concordia, et unitate, quam vos ex toto corde sequi, et fideli omnino devotione amplecti ceu Christi membra nullam habentia maculam, quæ instantem aut futuram mortis perniciem vobis possit inferre, incunctanter, ut oportet, flebilibus, Dominum precibus precati sumus. Et quotidie suppliciter exoramus ut et illi, qui carnali obiit conditione, vitam perpetuam, et vobis misericordiæ largitate consolationis, pacis, et unitatis affectum et desiderium inspirare donareque dignetur. Quoniam ipse est, qui nos paterno more virga justitiæ corripit, ac purgationis mœrore affligit et ipse nos in omni tribulatione nostra clementer consolari dignatur, ut possimus sustinere, nunquamque desicere. Quamobrem, filii charissimi, apostolicæ sætis magisterio plurimum debentes, nos, qui per supernam gratiam apostolorum principis fungimur

vice, omniumque ecclesiarum Dei curam et sollicitudinem nobis a Domino præ cæteris delegatam habentes, antequam antiquus noster adversarius mentes vestras occultis et impiis nequitiae suæ versutiis corrumpat, et morbo insanabili sauciet, armis præcincti divinis, occurrere, salubribusque vos informare præceptis debemus: quibus humiliter obediētes, sicut omnes qui ab initio Deo placuerunt, salvi esse possitis, dicente Domino in Evangelio: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus* (Joan. XIV). Quapropter charitatem vestram, o charissimi in Domino filii, apostolica tuba monemus, et cœlesti magisterio exoramus, ut pro regni stabilitate, vos nunc in eadem fide, mentisque sinceritate, generaliter omnes satagatis consistere circa dilectissimum ac spiritalem filium nostrum, domnum Ludovicum imperatorem Augustum, quam circa divæ memoriæ quondam Lotharium imperatorem patrem illius mundo pectore conservastis: ut nullus mortalium, cujuscumque sit dignitatis et gloriæ, vos ab apostolicæ sedis præcepto monituque salubri possit modis aut argumentis quibuslibet revocare, vel a via veritatis in obliquium deflectere, nec ullius præcepta magis quam beati Petri apostoli, per os nostrum prolata, vobisque utiliora, jucundis percipere auribus studeatis. Quoniam ipsi et paterno et hæreditario jure secundum legem et rationem hoc regnum debetur, et per paternæ hæreditatis successionem summopere pertinet: quippe cum eum præfatus genuit illius, quondam imperator, constituerit imperatorem, regniq; totius hæredem præ cæteris sublimaverit natis. Sicut Isaac quondam Jacob filio suo benedicens, dominum illum Esau constituit (Gen. XXVII): ita et huic cæteris prælato totum omnino est a patre concessum imperium. Quem ipse adhuc vivens imperiali voluit et consensit una vobiscum ab apostolica sede diademate coronari, sceptroque potiri sine dubio augustali permisit. Ideo nobilitatem vestram monemus et obtestamur in Domino, ut nullatenus ab eodem vos spiritali filio nostro Augusto quibuslibet promissionibus vel minis alienjus separare, dividereque tentetis; sed illi quandiu superna vixerit voluntate, in omnibus veluti proprio superiori, proprio imperatori, justoque hæredi regni obedire, fidemque illæsam more solito conservare, studioque sagaci semper attendite, ut Dei omnipotentis et sancti Petri gratiam, nostramque plenariam habere mereamini benedictionem, et apostolicæ communionis consortium. Nam quem ex vobis contraria tentare nitentem, atque apostolicæ sedis monitis in contemptum beati Petri apostoli cœlestis regni clavigeri spretis, ad aliam se partem conferre cognoverimus, velut infidelem, et ecclesiasticæ paci ac saluti contrarium, a nostri apostolatus communionem non solum alienum habebimus, sed etiam anathematis vinculo jure meritoque alligare omnino curabimus, et nos secundum apostolicæ privilegium dignitatis et potestatis, ipsum excellentissi-

mum ac spiritalem filium nostrum, domnum Ludovicum imperatorem Augustum, regni hujus provincie, scilicet Gallie totius, regem, dominum et imperatorem, sicuti jam olim a Deo præordinatum esse constat, et ab antecessoribus nostris pontificibus statutum multis videtur indicis, habemus, et quousque superfuerit ipse, cum habere studebimus. Quod sane regnum si tyrannus aliquis, contra divinam et apostolicam voluntatem, invadere præsumperit, apostolicæ sine mora sustinebit ultionis censuram. Optamus nobilitatem vestram unanimi devotione consistere, et in insolubili charitatis vinculo manere conjunctos.

XXIV.

AD CAROLUM CALVUM REGEM.

(Anno 870.)

Regem increpat quod Lotharii regnum invaserit, et sedis apostolicæ legatos contempserit: mandatque ut regno illo excedat, et alios legatos benigne suscipiat, Joannem videlicet, Petrum, Wibbodum ac Joannem episcopos, et Petrum presbyterum cardinalem.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio CAROLO glorioso regi.

• Sacrorum itaque dogmatum evidentissimis documentis et apostolicis informamur exemplis, ut mitius agere debeamus cum mitibus, et severius per justitiam delinquentes corripiamus. Sed neque nos Deo placere possumus, si pastoris vicem suscipientes, non opus pastoris, sed mercenarii latibula præstolamur, et veniente lupo fugimus, ne solatium conferamus. Super quibus illud cavere debemus, quod Dominus per prophetam loquitur, dicens: *Canes muti, non valentes latrare (Isai. Lvi)*; et rursum: *Væ pastoribus, inquit, qui pascabant semetipsos (Ezech. xxxiv)*, et reliqua. Quod si cunctis pastoribus Dominici gregis Dominus pro desidia vae generaliter dicit, tanto magis nos illam sententiam formidare debemus, quanto præ omnibus et pro omnibus, non solum honoris, sed etiam oneris in humeris nostris pondera quoque gestamus. An non pro te, rex, rationem coram Domino ponere compellemur? si, ut illud interim sileamus, quod missos apostolicæ sedis more regali recipere contempsisti, sanctum tuum non reprehendimus, et spiritali zelo redarguere desistimus, quando contra divinam, sanctorumque Patrum auctoritatem, atque contra propriæ fidei sponsonem, qua jurejurando pollicitus es, ne aliena, et præcipue fratrum tuorum regna concupisceres, aut invaderes, regnum quondam Lotharii imperatoris, quod spiritali filio nostro, domno Ludovico Augusto filio ejus, juxta divinas et humanas leges debetur, præsumpsisti invadere, et in reatum perjurii incidere non formidasti. Nunquid a mente excidit, quod vestra vestrorumque juramenta sedi apostolicæ destinata discussimus, roboravimus,

• *Sacrorum itaque dogmatum.* Caroli ad singula hujus epistolæ membra responsionis meminit Adrianus in epistola 29. Legatos autem quos a Carolo

A et in archivo nostro hodie illa recondita retinemus? Quod si nec tibi ista sufficiunt, tunc ad majoris reprehensionis tuæ cumulum tuis te specialibus sententiis convenimus, et ut ad cor tuum redeas, ex oris tui professionibus incitamus. Quando igitur Ludovici, fratris tui filii, superatus viribus, regnum perdidisti, nunquid non epistolam, quam habemus præ manibus, sedi apostolicæ direxisti? in qua inter cætera confessus fuisti dicens: Cum fratribus nostris post Fontanicum bellum in unum convenimus, et, inter nos divisione regnorum facta, pacem fecimus, et jurejurando juravimus, quod nemo nostrum regni alterius metas invaderet. Nunc autem regno meo juramenti spretis invaso atque sublato, miscereatur vester apostolatus, et ne nomen Christi blasphemetur in gentibus, sine vindicante facinus non relinquatur. Ecce qualiter aliena tibi concupiscere minime convenit: ecce tibi ostensum est, quod juramenta publice facta contempta sunt. Postremo ad fortioris tuæ reprehensionis indicium, aliquantisper monstratum est, quod et te impunitum dimittere non debemus. Qui quod alii facere precabaris, nunc in simili opere tibi facere justo nos oportet judicio, et te de tuis actibus increpare: præcipue cum apertius demonstraris, quod labiis tantum, et non corde, devotum sanctæ Romanæ Ecclesiæ, veluti in epistolis ad decessores nostros et nobis a te directis continetur, te jactitares esse filium. Et nunc adeo devotio fidei tuæ cassata est, ut jam, quia convenientibus responsis missos nostros a te minime dimisisti, nobisque rescribere callide omisisti, missos tuos vel epistolas, quas te missurum indicasti, hactenus ad contemptum apostolicæ sedis non direxisti. Quod si quis alius tale tibi dedit consilium, fidem circa te minime veram servavit: si autem in hoc tuo tantum consilio usus es, minus regalis excellentia quam debuit fecit. De pacis vero et concordie unitate, cujus nos inter piissimum Cæsarem et te mediatores esse debere suggesseras, libentissime suscepimus, et agere cœpimus. Sed illi contra hostes Christiani nominis dimicanti, pro liberatione populi Dei multis laboribus insistenti, et bella Domini præliando, Sarracenorum multitudinem superanti, ut pax fieret, cedere noluisti: quin potius non ut pacis amator, sed ut scandali concitator, etiam et tyrannidis manifestissimus executor, pacis tempus non es præstolatus: quia postquam hæc illi callide mandare curasti, domni imperatoris regnum magis ac magis invasisti, sollicitasti, ordinasti, et homines ipsius regni ad tuam fidelitatem jurare fecisti. Cui talia facere pertimesceres, nisi ipse tuis laboribus ad perpetuam pacem sanctæ Ecclesiæ diu noctuque pro Christi amore fideliter hæreret. Qui a cœptis bonis, in quibus illi te solamina oportebat conferre magis, quam Christianum populum contra fidem debitam persequi, manum et opus non subtrahens, dubium

rege contemptos ait, Paulum et Joannem episcopos intelligit. Sxx.

non est quod omnipotentem Dominum ad hæc peragenda sibi propitium faciet, et de hostibus Christiani nominis triumphum cito percipiet. Sed his succincte prolatis, quoniam, ut prædiximus, sicut omnium pondera in humeris nostris gestamus, ita omnium actus prævidere debemus, ne pro humanis favoribus nos hæc dicere quis existimet, si forte accideret ut principes nostri, quibus a te pervasum regnum jure debetur, sibi illatas injurias non vindicarent; nos usque ad veram emendationem, quia omnes salvare volumus, perjuriam illam, atque invasionum tyrannides impunitas nullo pacto dimitteremus: quia non ambitione regni, sed justitia commovemur, et non terrarum spatia quærimus, sed ex debito vitii æ pravitatibus quibuscunque resistere vigilamus. Igitur ut interim perpaucis gloriam tuam conveniamus, inonemus, et auctoritate apostolica quibus possumus modis spiritaliter suademus, paternoque affectu præcipimus, ut jam tertio monitus ab invasione regni spiritalis filii nostri Christianissimi principis te penitus subtrahas et compescas, aliena non concupiscas, et quod tibi non vis fieri, illi non facias. Noli justis tuis competentibusque tibi rebus injuste captas tyrannice sociare, ne et juste possessas amittas, et injuste pervasas justo Dei judicio te ambisse pœniteat. Nos etenim, quoniam salvum te consistere cupimus, et ut anima corporeque felici successu polleas anhelamus, nisi saltem nunc nostris, aliisve salubribus parueris monitis, ut et prius inobediens nostræ spiritali censuræ constiteris, nullo pacto, nulloque prætermittimus ingenio, quominus, Deo juvante, partes illas nosmetipsi petamus, et quod nostri est ministerii penitus peragamus. Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Joannem videlicet, atque Petrum, Wibbodum, et Joannem, reverendos episcopos, nec non et Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque familiarem nostrum, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia et amore, benigne suscipias, et utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colas. Ipsi enim, quæ pagina reticuit, tibi dicenda injunximus: et ideo quidquid verbotenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admittite: et ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigila. Optamus gloriam tuam in Christo nunc et semper bene valere. Data v Kalendarum Julii, indictione III.

XXV.

AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI CONSTITUTOS.

(Anno 870.)

Ut regem moneant, ut a regno Lotharii absteineat, et legatos benigne suscipiant.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimis et sanctissimis confratribus nostris archiepiscopis et episcopis in regno Caroli gloriosi regis constitutis.

Nuper apostolatus nostri missis atque epistolis reverentiam vestram salutiferis exhortationibus, ut

vobismetipsis consuleretis, monuimus, et juxta quod vos oportuit, fraternitatis affectu non inmerito corripuimus. Sed tantum apostolica monita contempsistis, quantum nec nostris epistolis respondistis, nec regem vestrum Carolum grave facinus incurrentem procul dubio doluistis. An non grave scelus incurrit, quando, sicut multi vestrum noverunt, sui oblitus, jusjurandum, quod olim cum fratribus suis pepigit, quo nemo illorum regnum alterius invaderet vel usurparet, ut evidentissime patefactum est, regnum quondam Lotharii imperatoris, quod jure divo imperatori domno Ludovico filio ejus semper Augusto debetur, spretis juramenti invasit, et perjurii incidit crimen? Unde valde miramur, obstupescimus, et dolemus, ut si vos fidem illi promisistis, quare vosmetipsos perditis, et non eum modo suggerendo, modo illud aut illud opponendo, ut respiscat circumvenitis: quin potius vobis consentiendo, et illi, tam detestabilia faciendo, quod vestri non fecere parentes, gehennam paratis. Præfatus siquidem imperator, terrena regna non ambiens, pro liberatione populi Dei multis laboribus fatigatus, triumphales in Sarracenorum cervices potius manus, quam in eum regnum suum tollentem extendit. Redite ergo ad vos, dilectissimi, et ut olim sædera inter seniores vestrum, fratresque illius, cum juramenti habita, sed modo corrupta reformentur, sine cessationibus laborate. Commonete jugiter illum juxta vestrum ministerium, et ut episcopalis in vobis non refrigescat charitas, providete. Et si eum salvum consistere vultis, ut regni jura ad se non pertinentia desistat invadere, opportune importune insistite. Aliena non concupiscat, aliena non rapiat, et quod sibi non vult fieri, alii prorsus non faciat. Reminiscatur Scripturæ dicentis: *Non concupisces rem proximi tui (Exod. xx)*; et rursus: *Omnia quaecunque vultis ut faciant vobis homines, eadem et vos facite illis (Matth. vii)*. Nos enim non tantum regnum cuicumque augendo, quam justitiam requirendo, ista prosequimur, et ne quis pro temporali regnum perdat æternum, non indebite contestamur. Quod si et nunc nis salubribus nostris exhortationibus atque monitionibus tam jam fatus rex quam vos parere contempseritis; scitote quia ducti paterno affectu, ferventissimo zelo justitiæ, statim, Christo opifice, partes illas penetrabimus, et in contemptores dignam dabimus ultionem. Postremo magnopere commonemus ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Joannem videlicet, atque Petrum, seu Wibbodum et Joannem reverendos episcopos, nec non et Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque nostrum familiarem, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia et amore, benigne suscipiatis, et utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colatis. Ipsi enim quæ pagina reticuit, vobis dicenda injunximus. Et ideo quidquid verbotenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admittite, et ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigilate. Optamus sanctitatem

vestram in Christo bene valere. Data v Kalendas A Julii, indictione iii.

XXVI.

AD HINC MARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

(Anno 870.)

Arguit Hincmarum quod Carolum regem a regni Lotharii pervasione non revocarit, litterisque apostolicis non rescripserit. Hortatur ut regem ab eo consilio deterreat, et alios legatos ea de causa missos ei commendat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo et sanctissimo confratri nostro HINC MARO Rhemensi archiepiscopo.

Si beneficiorum Domini, quæ sedis apostolicæ instantia consecutus es, memor esses; aut si ita de proximi, sicut de propriis, casibus juxta quod scriptum est condoleres, profecto aut amor Dei, aut timor gehennæ, ad pastoralis curæ ministerium peragendum a somno desidie excitaret, et ad annuntiandum iniquo iniquitatem suam vel modicum invitaret. Sed ut in multis cernimus, et oculo mentis nostræ conspicimus, abundante iniquitate, et multorum charitate refrigerante, ipsi pastores mercenariorum morem sequuntur, qui vident lupum venientem, et dimittunt oves, et fugiunt. Primum tamen reminisci debes, si unquam apostolicis epistolis non rescriptum sit, et convenientibus responsis de negotiis unde agebatur, apostolicæ sedi remissum: sicuti tuam reverentiam pro nostro contemptu fecisse penitus constat, quando nuper per nostros missos in Galliarum partes epistolas tam tibi quam aliis destinavimus, et nullum inde responsum recepimus. Sed quia de his alio loco dicendum est, restat ut de tuis actibus per justitiam, ex charitate tamen, reprehendere non omitтамus. Quis igitur melius tenovit, quod filii quondam Ludovici imperatoris, in unum convenientes regnum inter se dividerunt, jureque jurando sibi invicem promiserunt, ut nullus eorum regnum alterius fratris sibi usurparet, aut omnino pervaderet? et tunc Carolus rex, sacramentis illis contemptis, regnum, quod, Lothario imperatore defuncto, domino serenissimo imperatori filio ejus debetur, invasit, et fidem debitam violavit. Tu vero, quia siluisti, et contra tale facinus saltem leviter non insurrexisti, non solum consors, sed etiam, quod est deterius, hujus tyrannidis auctor esse videris. Et ideo, ne et nos ipsi pro taciturnitatis silentio apud Deum redditorum unicuique juxta opus suum, reprehensibiles esse videamur, apostolicis somnolentiam vestram excitamus affatibus, et qui aliter non debemus, ut ad te revertaris præcipimus. Memento quod Dominus tales per prophetam increpet dicens: *Non ascendistis ex adverso, neque opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini (Ezech. xiii)*. Quocirca ut ab invasione regni spiritalis filii nostri Ludovici principis rex vester jam tertio monitus procul recedat, insiste; ut amplius perjurium non incurrat, invigila, et ut pro retro culpis peractis apostolatus nostri jaculis

non feriaris, præcave. Quia neque tu, qui honore et dignitate cæteris illius regni episcopis es sublimior, silentiis opprimi debes: neque, si non regi prave agentî restiteris, coram nobis excusabilis poteris inveniri. Mone igitur eum ut se corrigat, regnumque quondam Lotharii imperatoris, quod ad eum non pertinet, invadere jam desistat. Jam vero, si in obstinationis suæ perfidia post vestram conventionem persistere maluerit, quam juxta nostra monita respiscere, ab illius vos communionem atque consortio sequestrate, et secundum Apostolum, nec Ave ei dicentes (*II Joan. x*), si nostræ communionis vultis esse participes, præsentiam ejus modis omnibus devitate. Nam et nos ita uniuscujusque justitiam volumus et exquirimus, ut si idem rex nostris apostolicis exhortationibus, salubribusque præceptis mox susceptis his litteris non obedierit, et a tantis tyrannicis factionibus non declinaverit, adjuvante Deo, nec mora, continuo iter nostrum nostros subsequetur legatos, et quidquid de talibus tantisque viris, Deum per nos omnino spernentibus, oportet peragere, præveniente gratia sancti Spiritus, præsentialiter peragemus, nullo pacto, nulloque retractionis impedimento, talia sine ultione digna præmittentes. Postremo magnopere commonemus ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Joannem videlicet, atque Petrum, seu Wibbodum, et Joannem, reverendos episcopos, nec non et Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque nostrum familiarem, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia et amore, benigne suscipias, et utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colas. Ipsi enim quæ pagina reticuit, tibi dicenda injunximus. Et ideo quidquid verbotenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admitte, et ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigila. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data v Kalendas Julii, indictione iii.

XXVII.

AD PROCERES REGNI CAROLI CALVI.

(Anno 870.)

Eadem quæ in epistola 25 ad episcopos.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, omnibus optimatibus regni Caroli gloriosi regis.

Nuper apostolatus nostri missis atque epistolis reverentiam vestram salutiferis exhortationibus, ut vobismetipsis consuleretis monuimus, et juxta quod vos oportuit, paternitatis affectu non immerito corripuimus. Sed tantum apostolica monita contempsistis, quantum nec nostris epistolis respondistis, nec regem vestrum Carolum grave facinus incurrentem procul dubio doluistis. An non grave scelus incurrit, quando, sicut multi vestrum noverunt, sui oblitus, jusjurandum, quod olim cum fratribus suis pepigit, quo nemo illorum regnum fratris alterius invaderet vel usurparet, ut evidentissime patet actum est, regnum quondam Lotharii imperatoris, quod jure divo imperatori domino Ludovico filio

ejus semper Augusto debetur, spretis juramentis A invasit, et perjurii incidit crimen? Unde valde miramur, obstupescimus, et dolemus, ut si vos fidem illi promisistis, quare vosmetipsos perditis et non eodem modo suggerendo, modo illud aut illud opponendū, ut respiciat circumvenitis : quin potius vobis consentiendo, et illi tam detestabilia faciendo, quod vestri non fecere parentes, gehennam paratis. Præfatus siquidem imperator, terrena regna non ambiens, pro liberatione populi Dei multis laboribus fatigatus, triumphales in Sarraceorum cervices potius manus, quam in eum regnum suum tollentem extendit. Redite ergo ad vos, dilectissimi, et ut olim fœdera inter seniores vestrum, fratresque illius, cum juramentis habita, sed modo corrupta, reformentur, sine cessationibus laborate. Et si eum B salvum consistere vultis, ut regni jura ad se non pertinentia desistat invadere, opportune insistite. Aliena non concupiscat, aliena non rapiat, et quod sibi non vult fieri, alii prorsus non faciat. Reminisca- tur Scripturæ dicentis : *Non concupiscas rem proximi tui (Exod. xx).* Et rursus : *Omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, eadem et vos facite illis (Math. vii).* Non enim tantum regnum cuiuscunque augmentando, quam justitiam acquirendo, ista prosequimur, et ne quis pro temporali regnum perdat æternum, non indebite contestamur. Quod si et nunc his salubribus nostris exhortationibus atque monitionibus tam jam factus rex, quam vos parere contempseritis ; scitote quia ducti paterno affectu, ferventissimoque zelo justitiæ, statim, Christo opi- C fice, partes illas penetrabimus, et in contemptores dignam dabimus ultionem. Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, Joannem videlicet, etc. ; *usque ad finem, ut in epistola 25 ad episcopos.* Optamus industriam vestram in Christo bene valere. Data v Kalendas Julii, indictione III.

XXVIII.

AD LUDOVICUM REGEM GERMANIÆ.

(Anno 870.)

Commendat legatos suos, et Ludovici imperatoris, propter Lotharii regnum a Carolo invasum missos. Episcopum Coloniae sine suo consultu ordinatum fuisse conqueritur.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio LUDOVICO glorioso regi.

Sicut sæpe per missos et epistolas vestras compe- rimus, de exaltatione matris vestræ Romanæ Eccle- siæ jucundamini, et cum charissimo filio nostro domino Ludovico Augusto omnem concordiam, om- nemque pacis dilectionem et fidei possidetis, et in- solubiliter, quemadmodum idem serenissimus impe- rator nobis innotuit, vos retinere multis coram po- sitis profitemini. Unde gloriosæ vestræ serenitati nonnullas grates referimus, et ut in cœptis bonis perseveretis, apostolicis affatibus, filii charissime, incitamus : quoniam scriptum est : *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Math. x).* Scilicet et

laudanda est plane vestra constantia, quæ, sui non immemor, fidem promissam merito custodivit, et velut frater vester Carolus, alterius regni jura, Lo- tharii quondam scilicet imperatoris, quæ juxta divi- nas atque humanas leges eidem piissimo impera- tori filio ejus debentur, nec invasit, nec concupivit. Pro quibus scilicet iniquissimis actibus, quos idem Carolus, Deo contempto, peregit, et pro juramentis quæ corrumpere non trepidavit, valde obstupescimus et miramur. Quia et illorum, quos deviare cogno- scimus, tantum animarum pericula gemimus et do- lemus, quantum pro omnibus illi, qui nos suo gregi præesse dignatus est, rationes ponere procul dubio compellemur. Verumtamen missos nostri apostola- tus, cum ejusdem spiritalis filii nostri Augusti lega- tis, tam ad vos quam ad eundem Carolum, sicut nos nuper facere proposuimus, ecce direximus. Quos benigne ac honorifice pro amore apostolorum susci- pientes, omnes utilitates et opportuna in opere præ- senti negotia cum eis tractetis : quatenus, his practis, sicut nos et sæpe dictus Augustus speramus, iidem missi salvi atque illæ si per vestrum adjuto- rium, ad prædictum regem, duce Deo, perveniant, et regredi valeant. Jam vero si idem rex ab inava- sione illa cessaverit, et suæ tyrannidi cesserit, ecce bene. Sin autem, scitote quia per nos illuc iter ve- niendi accelerabimus, et velut in contemptorem Dei, ac apostolicarum monitionum, ultionem debitam in- feremus : ne nobis imputetur, si ille impunitus re- manserit, et si se a pravis actibus, perjuriis scilicet ac concupiscentiis, aliisque nefandis sceleribus non correxit, venturus iudex eum de manibus nostris requirat, et pro desidia merito reprehendat. Mira- mur præterea gloriam vestram in præficiendo epi- scopo Agrippinæ Coloniae tam indiscrete præbuisse consensum : cum evidentissime scires quod apostoli- cæ sedis iudicio atque consultu ibidem debuerit ordinari antistes, cujus censura nuper fuerat eadem Ecclesia suo privata rectore. Et quidem quod post iudicium sedis apostolicæ factum est, dure suscepimus : sed quod tua super hoc devotio, quam circa nos habere probaris, omnimodis tacuit, durius æsti- mamus. Præcipue quia Guntharii dudum archi- episcopi causam, antequam in locum illius substitue- retur episcopus, nos iterum audituros, et vocem ejus admissuros fore spondimus. Præfatam quippe ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, quousque ille qui ordinatus est, nostræ exhibeatur præsentia, et utraque pars coram nobis discussa, conventus synodalis perpendatur audien- tia. Postremo magnopere commonemus, ut hos apo- stolatus nostri præcipuos missos, Joannem videlicet, atque Petrum, seu Wibbodus, et Joannem, reveren- dos episcopos, nec non et Petrum religiosum pres- byterum cardinis nostri, dilectumque nostrum fam- iliarem, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia et amore, benigne suscipia- tis, et utpote a tanta sede digressos, honorifice re- ceptos colatis. Ipsi enim quæ pagina retinet, vobis

dicenda injunximus. Et ideo quidquid verbotenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admittite, et ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigilate. Optamus gloriam tuam in Christo nunc et semper bene valere. Data v Kalendas Julii, indictione III.

XXIX.

AD EPISCOPOS IN REGNO LUDOVICI CONSTITUTOS.

(Anno 870.)

Commendat legatos, monetque ut regi suo perpetuam pacem cum imperatore suadeant.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, omnibus reverentissimis et sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis et episcopis in regno Ludovici gloriosi regis constitutis, salutem.

Gratias agimus Deo omnipotenti pro vobis quod, sicut fidelium relatione comperimus, ut inter serenissimum principem nostrum domnum Ludovicum Augustum, et gloriosum regem æquivocum ejus, et patrum, seniore scilicet vestrum, firma charitas et pax perpetua maneat, utpote fidei custodes invigilatis, et ut fœdera inter eos habita inconversa consistant, suadere curatis. Quocirca, dilectissimi, nostris vos apostolicis monitis exhortamur, ut in hoc semper perseveretis, et id ipsum ei suadere puro pectore studeatis. Tam est enim illi invictus Augustus benevolus, quantum erga omnes probatur esse piissimus. State ergo in fide, viriliter agite, et Deo odibilium facta declinate: quia non decet vos fidem vestram corrumpere, sicut illos, qui Carolo regi seniori suo pro humano favore consenserunt, ut regnum ipsius principis nostri pervaderet, et perjurii noxam incurreret. Pro quibus vos merito colaudamus, et ut in cœptis perseveretis, paternitatis affectu præcipimus: quia *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit* (Matth. x). Postremo magnopere commonemus, ut hos apostolatus nostri præcipuos missos, videlicet Joannem atque Petrum, seu Wibbodum et Joannem reverendos episcopos, necnon et Petrum religiosum presbyterum cardinis nostri, dilectumque nostrum familiarem, pro principum apostolorum ab omnibus præferenda reverentia et amore, benigne suscipiatis, et utpote a tanta sede digressos, honorifice receptos colatis. Ipsi enim quæ pagina reticuit, vobis dicenda injunximus. Ideo quidquid verbotenus exposuerint, sine scrupulo prorsus admittite, et ut efficaces ad nos reverti valeant, omnimodis vigilate. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data v Kalendas Julii, indictione III.

XXX.

AD CAROLUM CALVUM REGEM.

(Anno 870.)

De causa Herlefridi presbyteri.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, glorioso CAROLO regi.

Quod præsentem presbyterum Herlefridum, potestate sui præsulis plus quam canonica veritate percussum, ad sedem apostolicam, utpote caput omnium ecclesiarum, venire passi estis, bene quidem fecistis;

sed nunc melius faceretis, si quod in civili concilio apud suum episcopum perperam gestum est, in provinciali synodo apud vos rationabiliter, et apud fratrem nostrum Hincmarum archiepiscopum cassaretur. Quapropter apostolica dilectione gloriam vestram hortamur, ut aut præsentialiter huic Herlefrido presbytero suam ecclesiam cum omnibus suis, usque ad tempus provincialis synodi haec libere possessuro, pro tempore quod sacri canones definire solemniter reddere faciatis, aut Erpuinum episcopum suum legatum nobis, qui hæc plenius veriusque renuntiet, præsentialiter mittere cogatis: quatenus dum luce clarius cuncta noverim, sciamus in quem apostolicæ animadversionis sententiam proferamus. Deus vos incolumes custodiat, dilectissime B fili.

XXXI.

AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

(Anno 871.)

Ut erga comprovinciales suos non agat negligenter.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimo confratri nostro HINCMARO archiepiscopo.

Fidelium relatione comperimus quod tua fraternitas debitum vigorem in provincia Rhemensi non agitans, multa reprehensione dignissima a tuis comprovincialibus convalescant. Cujus rei gratia negligentiam vestram his apostolicis affatibus excitamus, ut secundum venerandorum canonum regulas ita omnium omnino comprovincialium tuorum synodice, salvo sanctæ Romanæ Ecclesiæ privilegio reseces vitia, ut privilegii tui coram Deo, nostroque judicio non merearis sustinere jacturam. Optamus fraternitatem tuam in Christo bene valere. Data VIII Kal. April.

XXXII.

AD HINCMARUM LAUDUNENSEM EPISCOPUM

(Anno 871.)

Sedem apostolicam quantocius, ut promisit, adeat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, HINCMARO Laudunensi episcopo.

Sollicitudine pastoralis super tuæ remotionis negotio liquidius perscrutantes, reperimus te sanctæ sedis apostolicæ promissa visitatione, ambitus propriæ voluntatis, quo satis tergiversatorie uti diceris, tepidum reddidisse: et aut nunquam visitare sanctorum apostolorum limina voluisti; aut Dominum vota tua non audire credidisti; aut et Dominum cui vovisti, et nos a quibus vocari voluisti, procul dubio contempsisti. Ergo ne forte, ut credimus, occasione adeundæ sedis apostolicæ fretus, a reverentissimi fratris nostri Hincmari metropolitani tui debita subjectione aliorum declinans, tanto liberius libita per abusum pertinaciæ tuæ committas, quantum et metropolitano regulariter subjici, et ad nos de die in diem differendo venire detrectas: auctoritate sancti Spiritus tibi præcipimus, ut memor sacrorum canonum, qui jubent per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere

debere, metropolitano tuo per omnia, secundum sacros canones, subjectus existas : neque moleste teras hunc tibi esse prelatum, qui te nosti tuis ovibus esse prepositum. Quin potius, obedientiam quam a tuis exigis, etiam ipse metropolitano tuo, salvo duntaxat apostolicæ sedis synodico proclamandi iudicio, canonica lege dependens vota tua, si vere vota fuerunt, procrastinando tandiu non differas, ne existimationis tuæ merearis, quod non optamus, sustinere jacturam.

XXXIII.

AD CAROLUM CALVUM REGEM.

(Anno 871.)

Pro Carolomanno Caroli regis filio, qui a parte vexatus ad pontificem per legatos suos et litteras confugerat.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, CAROLO regi.

Inter cætera excessuum tuorum, quibus aliena usurpando invasisse crederis, illud quoque nihilominus objicitur, quod etiam bestiarum feritatem excedens, contra propria viscera, id est contra Carolomanannum genitum tuum sævire minime verearis : ita ut more struthionis, quod ex libro beati Job (*Job xxxix*) discimus, obduraveris ad filium tuum, quasi non sit tuus : eum videlicet non solum paterna gratia et beneficiis privans, verum etiam regni finibus eliminans, atque quod impium est, ut excommunicationi submittatur, affectans. Verum quia idem Carolomanannus sedem apostolicam legatis suis, tanquam quibusdam pedum suorum passibus adiit, et per proprias litteras nos appellat, quin potius interpellat : primo quidem ab hujusmodi conatum tuum intentu auctoritate apostolica refrenamus : deinde vero, ne adversus apostolum (*Ephes. vi*) ad iracundiam provoces filium tuum, salubriter exhortamur. Atque ideo et gratiam ei tuam sicut convenit redde, et illum, ut revera proprium filium, paternis affectibus suscipe, nec non et pristinis beneficiis ac honoribus restituere satage, donec saltem apostolatus nostri missi ad te veniant, et salvo debito utriusque vestrum honore, quidquid de illo salubrius inventum fuerit, competenti executione ac dispensatione ordinetur ac disponatur. Ergo ne adjicias peccatum super peccatum, sed et de pristinis invasionis et avaritiæ pravitatibus deprecare, et correctionis ostensa perfectione, veniam ecclesiasticam recipere totis medullis exopta, et ne finctenus pereas, usquequaque decerta : quatenus per hoc finis pravitatum finis animadversionis efficiatur, et, præstante Deo, cum termino culpæ terminus accedat et pœna. Data III Idus Julii, indictione IV.

XXXIV.

AD PROCERES REGNI CAROLI CALVI ET LOTHARII QUONDAM REGIS.

(Anno 871.)

Prohibet ne arma capiant contra Carolomanannum.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, omni-

bus gloriosis comitibus et cæteris fidelibus in regno Caroli, et in regno quondam Lotharii regum constitutis.

Auditui nostrò sonuit quod Carolus rex etiam belluarum furorem transcendens, contra propria viscera, id est contra Carolomanannum filium suum sæviverit, hunc videlicet non modo paterna gratia et beneficiis privans, verum etiam regni sui metis eliminans : quin etiam conetur adversus illum exercitum congregare, et vos omnes adversus eum totis viribus destinare. Unde, quia per hujusmodi contentionem atque conflictum sæpe sanguinis effusio contigit, providendum summopere ducimus, ne tale prœfatus nostrò proveniat tempore, ac per hoc nomen Dei blasphemetur in gentibus. Ideoque pacem et non bella volentes (nam Psalmista Domino dicit : *Dissipa gentes quæ bella volunt [Psal. vii]*), ea quæ pacis sunt inter genitorem et genitum, si potestis, constituite. Porro si non potestis, saltem bellis cedite, prælia dissipate. Alioquin, quisquis vestrum contra Carolomanannum castra-moverit, arma sustulerit, vel læsionis exercitia præparaverit, ac per id ut effundatur fidelium sanguis construxerit, non solum excommunicationis nexibus innodabitur, verum etiam vinculis anathematis obligatus in gehenna cum diabolo deputabitur. Optamus vos in Christo bene valere. Data III Idus Julias, indictione IV.

XXXV.

AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI ET QUONDAM LOTHARII CONSTITUTOS.

(Anno 871.)

Prohibet ne Carolomanannum excommunicent.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimis et sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis et episcopis in regno Caroli et in regno quondam Lotharii regum Ecclesiam Domini gubernantibus.

Præsulatus nostri auribus intimatum est Carolem regem Carolomanannum filium suum gratia sua privatum, post multa dira simul et dura crudeliter irrogata, beneficiis, et ab ipsis quoque regni sui metis eliminasse : quinimo ut vos etiam in cum excommunicationis spicula jaceretis, sanctimonie vestræ nihilominus suasisse. In quo quid aliud intelligi datur, si rei se ita veritas habet, nisi quod reus delictorum, quam multipliciter extendendo contextuit, adhuc istud quoque impietatis genus vellet adjicere, et sese talibus iniquitatum captum funiculis et constrictum gestiat irretire? unde nimium valde dolemus, et ei affectu spirituali compatimur. Et quamvis exteriorem circa illum pacem solvamus, interiorem tamen integram conservamus. Nam et ideo illum percutimus, ut sanemus : et flagella idcirco extrinsecus adhibemus, ut intrinsecus vulnera delictorum curemus. Verbera namque corrigentis sunt, non pœnæ damnantis. Verum quia idem Carolomanannus nos missis suis, quasi quorumdam pedum suorum gressibus, adiit, et per syllabas proprias apostolicam sedem appellat, quin potius

interpellat : decernimus, nullam vos in eum excommunicationis jaculatos omnino sententiam ; quousque videlicet nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse iudicia, universa quæ gesta sunt, veraciter agnoscamus. Alioqui invalidam apostolicæ pondere auctoritatis futuram, contraque reverentiam vestram potius non immerito sævituram. Satius autem, et sine dubitatione præstantius est, ne Carolus proprium filium spernat, ne domesticos seminis sui despiciat, ne jura propinquitatis solito more corrumpat, ne pacis et charitatis fœdera violet, ne caduca manus anteferat, ne temporalia æternis præponat. Præterea præfatus Carolomannus insonitem quidem se circa patrem multipliciter asserit. Verum ut nos, non astruendo, sed ratiocinando, quæ animadvertimus fateamur, quid mirum, si Carolus præcepta Dei, præfixos metis suis terminos transferendo, aliena invadendo, contemnens, ex suis reperit, qui ejus voluntatibus contraret, et de lumbis suis procederet, qui ipsius nutibus resultaret : cum non ignoremus protoplastum, contra Deum se per inobedientiam erigentem, et vetita contingentem, non solum exteriora quæque rebellantia cognovisse, verum etiam in semetipso quæ sibi obsisterent invenisse ? Quod tamen non dicimus, quasi Carolomannum rebellem circa patrem fatentes, aut contumacem genitum erga genitorem fore docentes : sed quid secreto justoque divino iudicio fieri possit considerantes, et ut hæc rex Carolus solerter attendat, salubriter admonentes. De quibus omnibus scitote nos ipsi regi Carolo scripta nostra misisse, et exhortatoria pontificatus nostri monita direxisse. Optamus fraternitatem vestram in Christo bene valere. Data III Idus Julias, indictione IV.

XXXVI.

AD BASILIUM, CONSTANTINUM ET LEONEM IMPERATORES.

(Anno 871.)

Quod nissi sedis apostolicæ, post multa pericula, nudi vix evaserint. Conqueritur quod Ignatius episcopum apud Bulgaros consecrare præsumpsit de tribus capitulis nihil immutandum.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimis ac spiritalibus filiis BASILIO, CONSTANTINO ET LEONI, piissimis et tranquillissimis imperatoribus.

Lectis excellentis imperii vestri litteris, dilectionis vestræ quæ erga nos flagrat indicia et pietatis solita studia non tam cognovimus quam recognovimus ; unde gratiarum multimodas actiones summæ Divinitati referimus, et multiplices laudes ejus concinere non cessamus, ob id maxime quia circa religionis cultum accensi, postpositis cæteris secularibus curis, ante omnia ecclesiasticæ paci consulistis ; et quia sedis apostolicæ decreta, sana priscaque lege super exortis controversiis exquisistis ; et in colligendo magno sanctoque collegio pium studium et desiderium ostendistis ; in quo, abdicato pravitate auctore, definitio rectæ fidei et catholicæ ac paternæ traditionis, atque jura Ecclesiæ perpetuis sæculis profutura, et satis idonea, fixa sunt et firmata : in quo etiam illud mirabilius

A et laudabilius sublimitatis vestræ prædicatur insigne quod non iudicium vel assertorum, sed conscientiarum tantum et obsecundatorum persona usi fuisse dignoscimini : ita ut per humilitatis arcem ad culmen virtutum pervenire dilexeritis potius quam per imperialis altitudinis fastum ad inanis gloriæ inadelabi consenseritis. Præterea nostri habitus qualitas, quam scire se velle benignitas vestra pio designat affectu, ita se habet, ut superna providentia, quæ cuncta creavit et continua provisione gubernat, expedire nobis perspicit, et quod expedierit consulte dispensat. Apocriarios quoque nostros, super quorum nihilominus reversione scripsistis, licet sero, post multa tamen pericula, deprædationes atque priorum hominum trucidationem, nullo tandem recepimus non cujuslibet hominis fretos auxilio, sed Dei solius præditos adminiculo : unde audientes hæc universi gemunt, et quia isti pertulerunt quæ sub nullo piorum principum quemquam sedis apostolicæ missum pertulisse recolunt, omnes stupefacti mirantur, sitque continui clambris ab Ecclesia nostra murmur, quod ita dispositionis vestræ constitutio improvide prodire potuerit, ut in barbarorum gladios, nullo imperii vestri fulti præsidio, miseranter inciderint. Præsertim cum hos quos ab apostolica sede toto desiderio postulaveritis, et ab ipsis apostolorum principum tectis per legatos vestros salvos acceperitis, salvos rursus, dispositis rite propter quæ missi fuerant ad propria remittere summa diligentia procurare debueritis, exemplo saltem provocati Michaelis decedentis imperatoris, qui quos ab apostolica sede suscipere meruit, idoneo sociatu prævio, ut nostræ illasi præsentarentur ecclesiæ solerti cura satagit. Et præterea et aliud quod prima pietatis vestræ opera, vel circa sedis apostolicæ prioris benignitatis indicia contra spem nostram decolorasse convincitur, imo funditus destruxisse probatur : videlicet quia favore vestro irater et coepiscopus noster Ignatius in Bulgarorum regione consecrare præsumpsit antistitem, unde mirati sumus, et quia a pia intentione vestra retro reversi sitis, admodum obstupimus. Verumtamen saltem nunc jam dictum reverendissimum præsulem ab illius regionis dispositione salubribus monitis, quæsumus, coercete : alioquin nec ipse canonicam effugiet ultionem, nec ii qui præsulatus vel alterius officii sibi nomen illic usurpant, cum excommunicatione, qua jam tenentur astricti, etiam proprii gradus jactura carebunt.

Porro de tribus capitulis, super quibus, præfato postulante sanctissimo fratre et coepiscopo nostro Ignatio, divinitus protectum imperium vestrum nos deprecatum esse dignoscitur, nil possumus ab eo quod jam constitutum est, ordinare diversura vel disponere, maxime de Photii consecratione aliquantisper versus : nisi forte nos, quibusdam ex utraque parte in præsentia nostra repertis, contigerit scire, quæ usque huc nescimus : vel discere quæ nunc penitus ignoramus. Non enim est in nobis est et non

est. Et si quæ destruximus, eadem reedificaverimus, prævaricatores nos legis esse constituemus. Satis enim nota sunt quæ cum suo auctore destruximus, et quæ construenda mandavimus. Ab illis quippe sacratissimis constitutis, quæ vel apostolicæ memoriæ prædecessor noster papa Nicolaus antea salubriter sanxit, vel nos postea dispensatorie protulimus, nulla motione vel mutatione discedemus, aut ad dextram vel sinistram quoquo modo declinabimus. Quæ videlicet jam dudum probavit Ecclesia, et immutata servanda nuper gestum universale concilium statuit. Neque enim nobis moris est ut pro libitu proprio paternis sanctionibus abutamur, quemadmodum quibusdam, qui apud vos summa rerum ecclesiasticarum gubernacula molestantes, tunc synodorum statuta, vel etiam apostolicæ sedis decreta proferunt, cum vel alios ledere, vel se juvare cupiunt : et hæc tunc sub silentio tegunt, quando fortasse contra se, vel pro aliis proponerentur. Si nostra, more priorum, æquitas in vestræ urbis præsentibus, majorum regulis obviantes, commoveri severius voluisset, quamvis multa instantia, et certamen viri prudentissimi et religiosissimi hegumeni ac sacrorum vasorum custodis Theognosti, qui de pietatis vestræ virtutibus, et probabilitum morum insignibus, et trophæorum triumphis, atque de beneficiorum vestrorum pie sibi præstitorum multitudine, nos plurimum relatione sua letificavit, et qualiter diebus vestris, superno brachio, atque studio, et solertia, vestra Christianitas prosperetur, enarrans, ad multimodas laudes sanctæ Trinitati reddendas, et gratias, alacrioris exhibuit, ad postulata divinitus muniendo imperio vestro concedenda, nos supra modum efflagitaverit, et ultra quam dici possit solito et prisco more, ac pro ecclesiasticis utilitatibus frequenter impenso, crebris suggestionibus investigavit. Super quibus tamen propter jam designatam causam, nec annuere possumus, nec quidquam præter id quod jam evangelizatum est, ullo modo definire.

Deus autem omnipotens, per quem reges regnant, et in cuius manu omnia jura regnorum consistunt, imperium vestrum ad Ecclesiæ suæ sanctæ pacificam constitutionem et populi Christiani perpetuam libertatem magis ac magis corroboraret, ejusque potentibus plantis cunctarum infidelium nationum cervices inflectat, dilectissimi et desiderabilissimi filii. Data iv Idus Novembris, indictione v.

XXXVII.

AD IGNATIUM CONSTANTINOPOLITANUM ARCHIEPISCOPUM.

(Anno 871.)

Nihil apud Bulgaros tentare debuisset. Corripitur propter ordinationes repentinas laicorum in diaconos.

Ἐγραψίς (να τὰ πολλά παρασώμεν) ὅπως οἱ πρεσβύτεροι ἡμῶν ἐκ τῆς χώρας τῶν Βουλγάρων μετὰ ὀνει-

δισμοῦ μεγάλου καὶ ἀσχύνης ἐξωθῶσι, καὶ οἱ ἐπισκοποι οὐ μετὰ μικρᾶς ἐκείθεν ἀτιμίας ἀπειλαθῶσι· καὶ ταῦτα μηδέποτε γυγνῆς περὶ τούτου κρίσεως ἐνώπιον ὑμῶν· οὐδὲ γὰρ προσεκληθῆναι ποτε εἰς κριτήριον διὰ τοῦτο. Εἰ γοῦν λέγεις προτέρους ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν διοικήσεως εἰς τὴν προρρήθεισαν χώραν λειτουργεῖν ἀποκαλύσαι, οὐκ ἀρνούμεθα. Ἦσαν τοῦ Φωτίου κοινωνοὶ καὶ συμμύσταί, οὓς οὐ μόνον εἰς τὴν Βουλγαρῶν χώραν, ἀλλὰ καὶ εἰς πάσαν Ἐκκλησίαν ὡς ἱερεῖς ἐνεργεῖν ἐκωλύσαμεν καὶ κολύομεν. Ἔδει ἴν' σε εἰδῆτα τοῦτο, μηδὲν εἰς τῶν Βουλγάρων τοιοῦτον διαπράττειν. Ἐμάθομεν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐναντία τῶν πατρικῶν ὄρων ὑμᾶς διαπράττειν, ἀλλὰ δὲ καὶ τοῦτο· τινὰς γὰρ νεώτεροι ἀπὸ τῶν λαϊκῶν ἄφω διακόνους ἐχειροτονήσατε, ἐναντία μὲν καὶ τοῖς πάλαι πατράσι, ἀλλὰ δὲ καὶ τῇ προσφάτως συναθροισθείσῃ οἰκουμένη συνόδῳ· οὐκ ἄγνωστε δὲ ὅτι ἡ τοῦ Φωτίου πτώσις ἐντεῦθεν τῆν ἀρχὴν ἔλαβεν.

XXXVIII.

AD EPISCOPOS SYNODI DUZIACENSIS.

(Anno 871.)

Actardum episcopum a Namnetica sede transfert ad Turonicam. Hincmari Laudunensis depositionem improbat, eumque Romam cum adversario ad renovandum iudicium venire jubet.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, reverentissimis et sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis et episcopis qui apud Duziacensem Rhemensis provinciæ synodum convenerunt.

Charitatis vestræ litteras per Actardum venerabilem coepiscopum, et gloriosj regis Caroli legatum, suscepimus, et quid de eo ad suggestionem et deprecationem nostram egeritis, non solum in eis, verum et per ipsum cognovimus. Egistis enim ut decebat, ostendentes in ipso veræ fraternitatis fervorem, et in nobis Ecclesiæ, cui, licet indigni, vicarii tamen dignissimi principis apostolorum præside-

mus, debitum cum reverentia honorem. De quo A prout significastis, peregrinus. Nam sicut synodus expostulavit, plebs et Turonicus clerus eum concorditer elegit, per nostræ apostolicæ auctoritatis decretum constituimus cardinalem metropolitanum, et archiepiscopum Turonicæ Ecclesiæ, atque provincie: quoniam dicente Antero papa in epistola sua (*epist. unica, in princip.*), quibusdam eum de mutatione episcoporum de civitate in civitatem consulentibus: Scitote eam communi utilitate atque necessitate fieri licere, sed non libitu cujusquam, aut dominatione. Petrus namque sanctus magister noster et princeps apostolorum de Antiochia utilitatis causa translatus est Romam, ut ibidem potius proficere posset. Eusebius quoque de quadam parva civitate apostolica auctoritate mutatus est Alexandriam. Si militier et Felix de civitate, qua ordinatus erat electione civium, propter doctrinam et bonam vitam quam habebat, communi episcoporum et reliquorum sacerdotum ac populorum consilio, translatus est Ephesum. Non enim transit de civitate in civitatem, qui non suo libitu hoc facit, aut ambitu, sed utilitate quadam, aut necessitate, aliorum hortatu et consilio potiorum transfertur: nec transfertur de minore civitate ad majorem, qui hoc non ambitu, non propria voluntate facit; sed aut vi a propria sede pulsus, aut necessitate coactus, aut utilitate loci aut populi, non superbe, sed humiliter ab aliis translatus et inthronizatus est, quia homo videt in facie, Deus autem in corde. Et alios nonnullos, sicut tripartitæ historiæ series prodit, legimus (*lib. xii, cap. 8*) pro temporis necessitate de una ecclesia fuisse mutatos in aliam: quæ aliter tractanda est necessitatis ratio, aliter voluntatis. Unde sancti patres Nicæni capitulo secundo dicunt, quoniam plura aut per necessitatem, aut alias cogentibus hominibus, adversus ecclesiasticam facta sunt regulam. Et sanctus Leo papa (*epist. ad Nicetam Aquileien.*) cap. 44 decretalium suorum dicit omitendum esse, et inculpabile judicandum, quod necessitas intulit. Ita tamen hoc permittentes, ut Namneticæ Ecclesiæ, cui fuerat ordinatus, in eo quod remansit, quod destructa habetur, jura potestatemve nullo modo subtrahamus. Interponentes pastoralis vigoris censuram, ut si quancumque, vel quicumque alium, ipso superstite, in præfata metropoli, et in ista, vel in earum pertinentiis, locare tentaverit, aut ordinare locare præsumperit, ecclesiasticæ duntaxat communionis consortio careat. Sane post ejus decessum, electio canonica, et ordinatio a suffraganeis episcopis ejusdem metropoleos Turonicæ canonice celebretur ex more. Quod si Namneticæ contigerit Ecclesiæ ad priorem, Christo auxiliante, statum redire, nihil officiat ei hæc necessitatis unctio, quam videlicet exigit paganorum vastatio, quominus proprium valeat habere pontificem. Sed vidimus eum valde tristissimum propter persecutionem paganorum. Et cum omnes sint pene res ipsius Ecclesiæ depopulate, vestræ dirigimus fraternitati, ut

fraterna eum charitate commoti viribus totis adjuvare, apud excellentissimum regem vestrum humiliter intercedendo, viriliter satagaris: quatenus vestro ingenti certamine Christi Ecclesia quietæ et securæ, et propriis rebus ditata gloriosaque consistat. Igitur de Hincmari Laudunensis episcopi depositione pontificio nostro scripsistis, quatenus de eo secundum quod canonicum est vobis rescribere juberemus. Primo denique vestræ respondemus charitati, quia cum clamaret in synodo se ad sedem apostolicam velle incunctanter venire, atque in præsentia ejus pro objectis sibi ab adversario criminibus respondere, damnationis in eum non erat proferenda sententia. Tamen, sicut ipsius concilii actionibus legitur, quoniam salvo in omnibus judicio sedis apostolicæ, illum ab episcopis fuisse judicatum asseritis, nos, non aliqua contra quoslibet commoti invidia, nec alterius culpam in alterum retorquere cupientes, volumus et auctoritate apostolica, nullius partis favorem aut obsequium, sed rei gestæ veritatem magis invenire cupientes, jubemus ipsum Hincmarum Laudunensem episcopum vestra fretum potentia ad limina sanctorum apostolorum, nostramque venire præsentiam. Quo sane veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui. Et tunc in præsentia nostra, et totius sedis Romanæ synodali collegio, causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita, secundum Deum et sacrorum canonum constitutiones Spiritu Dei prolata, sine protelatione aliqua finiatur: quoniam gesta synodalia quæ nobis mandastis, et illius judicantur damnatione, dicente nobis beato Gregorio (*lib. viii, epist. 30*) ad Constantium Mediolanensem episcopum de quodam ab eo damnato episcopo, idonee satisfacere non videntur. « Ideo temere aliquid de episcopi persona decernere nec debemus, nec possumus, ne (quod absit) reprehensibiles inveniamur in nostris, quibus aliorum jure competit retractare sententias. » Item in alia epistola sua Felici Siciliensi (*lib. vii, indict. ii, epist. 45*): « Nec nos, inquit, contra inauditam partem aliquid possumus definire. » Hinc etiam ad Marinum quemdam scholasticum (*lib. eod., epist. 61*) scripsit dicens: « Quia, sicut præfati sumus, causarum origo et qualitas omnino nobis ignota est, pronuntiare aliquid definitive non possumus: ne, quod reprehensibile nimis est, de rebus non bene cognitis proferre sententiam videamur. » Unde et sanctus Leo, sedis et doctrinæ apostolicæ decus, dicit in epistola sua Flaviano Constantinopolitano pro Eutychete presbytero hæretico (*epist. 10*): « Quoniam nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus in cujusquam partis præjudicium definire, priusquam universa quæ gesta sunt, veraciter audiamus. » Hinc et beatus Job dicit: *Causam quam nesciebam, diligentissime investigabam* (*Job xxix*). Inde etiam in Pentateucho Dominus dicit: *Clamor Sodomorum et Gomorrhæ multiplicatus est, et peccatum eorum ag-*

gravatum est vobis. Descendam et videbe, utrum clamorem qui venit, opere compleverint, an non est ita, ut sciam (Gen. xviii). Ecce Dominus omnipotens, cui nihil absconditum est, sed omnia ei manifesta sunt etiam antequam fiant, cur hæc et alia multa per se inquirere dignatus est, nisi ut nobis exemplum daret, ne præcipites in discutiendis seu iudicandis negotiis essemus, et ne mala quorumquam prius quisquam presumat credere, quam probare? Cujus exemplo monemur, ne ad proferendam sententiam unquam præcipites simus, aut temere quoquo modo iudicemus. Quibus nimirum exemplis admoniti, aliter in præsentem de prædicto Hincmaro, nisi eum Romam veniendi, vobis mandare distulimus. Nam grave mentibus vestris videri non debet, in præsentia sedis apostolicæ ut illius retractetur iudicium; quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in lucem, et perniciēs revocata in iudicium gravius et sine pœnitentia condemnatur. Nam fructus divinus est, iustitiam sæpius recenseri; nullumque bonum est, quod non pulchrius elucescat, si plurimorum fuerit sententia comprobatum. Unde quousque causa illius, sicut prætulimus, fuerit iterum refreata atque finita, episcopus in ipsa Laudunensi Ecclesia nullatenus ordinetur. Quapropter quæ vobis salubri et apostolica præceptione factenda mandamus, toto annisu et fideli devotione, sicut filii charissimi, adimplere facereque debetis, si nostro illibate frui apostolico semper desideratis consortio. Generalitatem vestram optamus in Christo bene valere. Data VII Kal. Januarii, indictione v.

XXXIX.

AD CAROLUM CALVUM REGEM.

(Anno 871.)

Dolet regem sedis apostolicæ monita ægrius tulisse. Hincmari Laudunensis depositionem non probat, eumque Romam ad retractandum iudicium mitti jubet. Actardum vero ad Ecclesiam transfert Turonensem.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio CAROLO glorioso regi.

Laudabilis charitatis et sapientiæ pudicæ ac pacificæ vigore atque decore magnitudinem excellentiæ vestræ, o charissime in Domino fili, longe lateque florere, nitide splendere audimus. Sed quia litteris vestris, apostolicæ correptionis apices membratim retextendo, adversum paternitatem nostram quoddam indebite reprehensionis murmur, et tumultuosum nobis clamorem misistis, nec sane patienter pontificii nostri monita et correptiones audisse comperimus; liquido patet vos adhuc perfectæ aliquid charitatis minus duntaxat habere. De illa enim dicit apostolus: *Charitas patiens est, benigna est, non inflatur, non irritatur, non agit perperam, omnia suffert,*

^a *Laudabilis charitatis.* His rursus Adriani litteris offensus Carolus prolixam epistolam rescripsit, quæ inter cæteras edita est post Hincmari opuscula, einbolo sub finem adjuncto, quod instar habet alte-

omnia sustinet (I Cor. xiii). Omnia igitur quæ vobis a sede apostolica, castissima utique matre vestra, cui per Dei gratiam præsidemus, directa sunt, velut aliquo sæculæ negotio exigente mittuntur, auribus patefactis audire, alacri mente percipere, animoque grato amplecti, sicut filius charissimus debes, et patris verba dilecti, non ex voto male optantis, sed ex radice veræ procedentia charitatis, humiliter semper debetis intentione recipere: quæ sicut Salomon ait, *quasi stimuli, et sicut clavi in altum defixi esse videntur (Eccl. xi)*; quod culpas delinquentium nesciant palpare, sed pungere. Unde quoniam te virum perfectum, et per omnia Deo placentem habere cupimus, ceu prudens pater, qui charissimum filium suum, etiam non delinquentem, ne quando securus existens flagitiis se audacter commisceat illicitis, flagello severo affligere non desistit, quia nec propter amorem carnis disciplinam parcendum esse virgæ a sapiente monemur. Hinc etiam de ipso Deo nostro, quem cæteris omnium fidelium patrem quotidie vocat, legimus scriptum: *Quem diligit Dominus, castigat, et corripit: flagellat autem omnem filium quem recipit (Hebr. xii).* Quapropter scire vos decet, quia Deo permittente, justo utique, quamvis alto et secreto consilio suo, pro vestri salute talia vestræ serenitati a sede apostolica sæpius monita venire videntur. Ideo magis omnipotenti Domino immensas gratias agere, nobisque deinde paternæ laudis gratanter debetis præbere obsequium, et non reprehensionis vel murmurationis modicæ verba dirigere. Nam nos, nullius zelo livoris, nullius subdolæ calliditatis dolo, vel etiam favore alicujus transitorie laudis, charissimam vestræ nobilitatis et magnitudinis prudentiam et dilectionem modo affabiliter monere, modo autem pro regis potestatis gloria, vobis, quoties necessaria temporis res, vel proximi deposcit necessitas, humilis preceptor assistere, aliquando vero verbis severioribus fidenter corripere, ut Christi gratia in melius semper proficiatis, studemus. Igitur de Hincmari Laudunensis episcopi depositione pontificio nostro scripsistis: *Et cætera quæ sequuntur, ut in epistola præcedenti, usque ad temere quoquo modo iudicemus.* Nos in depositione illius quandiu vivimus, nullatenus consentiemus, nisi ad nostram ipso veniente præsentiam, causa ejus depositionis nostro fuerit examine diligenter inquisita, atque finita. Quibus nimirum admoniti, aliter in præsentem de prædicto Hincmaro, nisi eum Romam veniendi, vobis mandare distulimus. Actardum denique venerabilem antistitem legatum vestrum, de quo et nos olim vobis mandavimus, et vos vestris apicibus nostræ clementiæ direxistis, sicut et synodus expostulavit, plebs et Turonicus clerus concorditer elegit, jam constituimus per nostræ apostolicæ auctoritatis decretum cardinalem metropolitanum et archiepiscopus

rius epistolæ, revera autem ad eandem ipsam referendum est. Carolus porro Adrianus, acceptis eua litteris, sequenti epistola 41 placare conatus est. Sina.

pum Turonicæ provinciæ : sic tamen, ut Namneticæ ecclesiæ, cui fuerat destinatus, in eo quod remansit, quia destructa habetur, jura potestatemve nullo modo subtrahamus. Interponentes pastoralis vigoris censuram, ut quodcumque vel quisquam alium ipso superstiti in præfata metropoli, et in ista, vel in earum pertinentiis locare tentaverit, aut ordinare præsumperit, ecclesiasticæ communionis consortio careat. Sane post ejus decessum electio canonica, et ordinatio a suffraganeis episcopis ejusdem metropoleos Turonicæ canonicè celebretur ex more et si Namneticæ contigerit Ecclesiæ ad priorem redire statum, nihil officiat ei hæc necessitatis unio, quam exegit paganorum vastatio, quominus proprium valeat habere pontificem. Sed vidimus eum valde tristem propter persecutionem paganorum ; et cum omnes sint pene res ipsius Ecclesiæ depopulatae, precamur largissimam munificentiam et charitatem vestram, ob amorem Dei et sancti Petri nostramque deprecationem, et hoc sit in memoriale perpetuum, quod concesseritis nobis hoc donum, ut non patiamini tantum locum pessum ire, et in desolationem, præsertim cum fuerit ex antiquo metropolis, et meritis gloriosissimi confessoris Christi Martini honorabilis, semperque venerabilis, et inter Gallicanas eadem vel secunda vel tertia provincia Turonensis, et multis quæ ab ea distractæ sunt, ditata villis, possessionibus et abbatibus. Et cum aliæ, quæ sub ea sunt, civitates jam sint pene destructæ, harum matrem tantam et metropolim ne patiamini destrui, desolari, et dehonori vestro in tempore. Quin potius studeat eam de rebus vestris propriis, vel procul ab ea positis, vel tutis a paganis, ditare, continere, et extollere. Quia tunc ea vobis in æternum confirmatis, cum quæ Ecclesiarum Dei obsequiis condonatis, et reservatis omnibus sua jura metropolitanis. Nostis enim quia omne monasterium in potestate episcopi consistere debet juxta canonicam auctoritatem : et quia hoc est transgressum, ideo plurima monasteria habentur destructa, sicut monasterium sancti Medardi Turonis, in quo jacent episcoporum primi Turonensium Lidorius et Gatianus ; sicut et Monasterium majus, sicut etiam alia in eadem civitate monasteria, quæ forsitan per episcopale ministerium, et vestrum sapientissimum consilium, et largissimum donum, poterunt redire ad priorem statum. Debent etiam vici omnes ecclesiæ cujuslibet parochiæ in potestate consistere præsulis, sicut moris est ecclesiis plurimis. Res etiam quæ de eadem ecclesia noscuntur fuisse, et olim sunt abstractæ, precamur vos eidem restituere, et sicut peccati jam sumus, ad præsens de vestris rebus propriis per præceptum vestrum eam ditare, construere, et vobis in æternum propriam facere, ut non vocetur, ut antiquitus, Cæsarodunum ulterius, sed Karolidonum in perpetuum. Omnipotens Dominus serenitatis vestræ regalem excellentiam salvam in omnibus atque incolumem in sui semper amore conservare dignetur.

XL.

AD EPISCOPUM R....

(Anno 872.)

Confirmatur matrimonium cujusdam absente sacerdote contractum.

[Apud Baluz. *Miscell.*, tom. I.]

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri B. Cathal. episcopo salutem et apostolicam benedictionem.

Ad apostolicæ sedis notitiam tua fraternitas novit pervenisse inter quemdam parochianum tuum et filiam cujusdam viduæ, utriusque partis assensu, consentientibus etiam parentibus et amicis, matrimonium quondam fuisse contractum. Sed quia sacerdos datæ utrinque fidei non interfuit, cum tamen alii testes legitimi plures interfuisse noscantur, utrum hujusmodi matrimonium stare debeat, an etiam irritum habeatur, quæstio inde, sicut nobis relatum est, agitur. Ut autem omnis quæstio super eodem matrimonio de cætero sopiatur, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus hujusmodi connubium dissolvi nullatenus patiaris, sed firmum faciās atque inviolabile permanere. Si enim alias personæ convenientes et legitime fuerint et contractus ipse legibus concordans, ita quod non videatur ei de sacris canonibus obviare, pro eo quod sacerdos absens fuerit, tale matrimonium non debet ullatenus impediri.

XLI.

AD CAROLUM CALVUM REGEM.

(Anno 872.)

Regem asperioribus litteris offensum, multa de ejus laudibus prædicans, placare studet. De Actardo ad sedem Turonicam translato. Imperium Carolo post Ludovici obitum promittit. Et de Hincmaro Laudunensi.

ADRIANUS episcopus, servus servorum Dei, dilectissimo filio et gloriosissimo CAROLO regi, conjugue salutem in Christo.

Litteras vestræ nobilitatis per venerabilem filium et fratrem nostrum Actardum episcopum suscepimus : in quibus multa reclamatoria, resultatoria, et tumultuosa perspeximus, aliter quam optaveramus murmurantia. Regnum Dei nullus murmurans accipit, nec murmurare poterit accipiens. *Audiens enim sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula possidebit (Prov. 1)*. Nos vero, licet indigni, tamen sumus illius vicarii, cui commisit Deus Ecclesiam suam, dans ei potestatem ligandi atque solvendi : et qualescunque sinus, illius primi sessoris meritis, quandiu merita ejus in cælis non moriuntur, quod operandum est in Ecclesia sibi commissa, at ipso repletur. Et quidem quia quasi timores et læsiones vestras palpitate sensimus, has oleo consolationis per melos dulcissimæ charitatis, et sanctæ dilectionis unguentum fovere, lenire, et ad integritatis sanitatem perducere medicamento quo valens optamus. Cum noverimus omne donum optimum, et omne datum

perfectum desursum esse descendens a Patre lumine, procul dubio donum sapientiæ diligimus divinitus tibi collatum. Prædicatur enim de te, et longe lateque diffunditur, quod sis sapiens et Deum timens. Scriptum est enim : *Principium sapientiæ timor Domini (Prov. 1)*. Narratur etiam quod sis justus quod congruit regiæ potestati, cunctisque iudicibus, civina prædicante sapientia : *Diligite justitiam qui iudicatis terram (Sap. 1)*. Annuntiat etiam a pluribus probis, permaxime a comministro et fratre verhotenus nostro, vestroque, et fratrum nostrorum regni vestri, Duziacensis synodi archiepiscoporum et episcoporum legato, archiepiscopo jani a nobis constituto Turonensibus Actardo, quod sis amator, exaltator, et illustrator specialis in orbe terrarum, et permavimus ecclesiarum Dei : ita ut nullus sit episcopus, nullumque monasterium in regno tuo, quod non auxeris rebus propriis, et restitueris suis per plurimum, optaresque ferventer et desiderares hanc principis apostolorum Petri primam sedem exaltare, honorare, nullisque muneribus vicarium ejus, et clerum sibi commissum ditare, et ab omnibus hostibus, prout posse et tempus dictaverit, defendere, Deumque totis visceribus in hoc glorificare, monente propheta ex persona Domini : *Qui glorificant me, gloriabor in eis (I Reg. 11)*. Quocirca sapientia præcellentem cum timore Dei, et diligentem justitiam, et glorificantem Deum, quis non diligat? quis non ambiat? quis non desideret? quis non optet revera, sicut regem præcellentem, sicut justitiam moderantem, sicut Deum glorificantem? In veritate credite nobis, quia tales virtutes sic d ligo in vobis, sicut animam meam. Scriptum est enim : *Diliges proximum tuum sicut teipsum (Levit. xviii)*. Et talem intelligo proximum, quem constat talibus virtutibus repletum : et a die illa, qua vobis per præfatum fratrem nostrum mandavi fideles orationes et certissimas amicitia, nunquam aliorum declinavi. Et si quædam litteræ delatæ vobis sunt aliter se habentes in superficie, vel subreptæ, vel a nobis infirmantibus extortæ, vel a qualibet persona confectæ, durius aut acrius mordaciter sonantes : id tamen nobis fixum s mper mansit in mente, quod vobis significavimus devote. Nec alienum judicavimus, judicamus, et judicabimus a nostra communione mentis devotione quem diligimus tota animi intentione, judicantes dignum laude, propheta monente : *Rectos decet laudare (Psal. xxii)*. Quem profecto speramus, si nobis superstes fuerit, nostris omnibus propinquis et amicis manum porrigere consolationis, indolem et fidem ejus cernentes in affinitatem propinquorum nostri decessoris. Namque solet sæpe uterque parens in prolem opprobria vel maledicta congerere, quam optat sine crimine et lesione manere. Cui simile solet sæpe doctoribus et prædicatoribus contingere. Quapropter non ad sonum, sed oportet ad votum respicere. Præfatum vestrum denique legatum, sicut significastis, et synodus et plebs exposulavit et Turonicus clerus, jam constituitur cardinalem metropolitanum et archiepiscopum Turonicæ provinciæ, per ferulam, pitacium, et anulum, necnon per nostræ auctoritatis litterale decretum. Sic tamen, ut Namneticæ ecclesiæ, cui fuerat destinatus : *et cætera, ut in epistola, usque ad Caroli donum in perpetuum*. Igitur ergo integra fide, et sincera mente, devotaque voluntate, ut sermo sit secretior, et litteræ clandestinæ, nullique nisi fidelissimis publicandæ, vobis confitemur devovendo, et notescimus affirmando, salva fidelitate imperato-

ris nostri, quia si superstes ei fuerit vestra nobilitas, vita nobis comite, si dederit nobis quislibet multorum modiorum auri cumulum, nunquam acquiescimus, exposcemus, aut sponte suscipiemus alium in regnum et imperium Romanum, nisi teipsum. Quem, quia prædicaris sapientia et justitia, religione et virtute, nobilitate et forma, videlicet prudentia, temperantia, fortitudine atque pietate refertus, si contigerit te imperatorem nostrum vivendo supergredi, te optamus omnis clerus et plebs et nobilitas totius orbis et urbis, non solum duces et regem, patritium et imperatorem, sed in præsentem Ecclesia defensorem, et in æterna cum omnibus sanctis participem fore. De pontifice Laudanensi Hinemaro a præsulibus decem provinciarum deposito, et a metropolitano suo venerabili fratre Hinemaro archiepiscopo, reservato per omnia hujus primæ sedis privilegii iudicio, cumlata in synodalibus litteris, et præfati metropolitani, et vestris, nec non in libello reclamationis cleri et plebis Laudunensis, seu in libello continenti seriem gestorum synodi, tanta dictu nefanda, tantaque execranda, et auctorem suum damnantia referuntur, ut incredibilia ab ignorantibus videantur. Sed de his nihil audemus judicare, quod possit Nicæno concilio, et quinque cæterorum conciliorum regulis, vel decretis nostrorum antecessorum obviare. At de his quod præfati canones et decreta decernunt, ipsique cum ipsis una vobiscum congregati cum nostro spiritu similiter decernimus, et quod statuunt, statuimus; et quod judicant, judicamus. Nec in ullo deviantes a tenore canonico, servantes omnibus sua jura metropolitans, et ut verbis loquamur beati papæ Leonis (*epist. 1 ad episcopos Italiae*): Aliter enim, inquit, nobis commissos regere non possumus, nisi hos qui sunt perditores et perditii persequamur zelo Dominicæ fidei, et a sanis mentibus, ne pestis hæc latius divulgetur, severitate qua possumus abscondimus, et quæ male pullulasse noscuntur, radicitus evellantur, et messeni Dominicam nulla zizania corrumpant (*epist. 1 episcopis Campaniæ*). Ita enim fructum uherem quæ sunt sincera præstabant, si ea quæ natam segetem enecare consuerunt, diligentius amputentur. Sed quia non satis idonea videntur et matura nostris, et huic sanctæ sedi condigna, donec ad hanc sanctissimam et apostolicam, quam appellavit, selem spatium habeat veniendi : ideo veniat, et ostensis sibi litteris, quas nobis misistis, et libello continenti seriem synodi, libellulo etiam cleri et plebis Laudunensis proclamationem, afferens te injuste damnatum : tunc electis iudicibus, non lamen eo prius in gradu restituto, aut ex latere nostro directis legatis, cum auctoritate nostra refricentur quæ gesta sunt, et negotia in qua orta sunt provincia canonice terminentur. Quod si venire detrectaverit, clareat quod idem ipse dederit locum damnationis in semetipsum, nec sacer ordo differendo moram patiatur vel detrimentum. Qualiter autem, aut quomodo, vel quando veniat, vel adducatur, seu interim custodiat, præfato confratri nostro communi legato Actardo archiepiscopo vobis in mandatis et alia clandestina commissinus manifestanda. Sanctum apostolorum Petri et Pauli intercessionem, nostraque supplicatione, et pro ordine nobis a Deo collato, benedictionem mereamini, vitæ præsentis prosperitatem, regiam et imperialem dignitatem, nostramque et honorum omnium communionem et societatem, peccatorum omnium remissionem, et æternæ vitæ gloriosissimam resurrectionis felicitatem. Amen.

ORDO RERUM QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

JOANNES SCOTUS ERIGENA.

PROLEGOMENA. — DE JOANNE SCOTO ERIGENA COMMENTATIO
AUCTORE ANONYMO.

Part. prior. — Cap. I. — Ubi et quando natus sit Joannes Scotus Erigena. 2

Cap. II. — Quæ in Joanne Scoto fuerint eruditio atque

litteræ et unde eas perceperit.

Cap. III. — Quæ fuerint Scotti conditio apud Carolum Calvium. 15

Cap. IV. — Quæ gesserit Erigena in illis theologorum controversiis, quarum particeps fuit. 22

Cap. V. — Cum de aliis quibusdam rebus quæ præterea